

Yngre konstaplars förutsättningar att agera i utmanande interaktionssituationer

En fenomenografisk undersökning om hur yngre konstaplar uppfattar sina egna färdigheter i att bemöta personer som har en psykisk störning eller riskerar att begå självmord

Annalina Nylund

5/2022

REFERAT

Annalina Nylund: Yngre konstaplars förutsättningar att agera i utmanande interaktionssituationer: En fenomenografisk undersökning om hur yngre konstaplar uppfattar sina egna färdigheter i att bemöta personer som har en psykisk störning eller riskerar att begå självmord

Lärdomsprovets form: undersökande

Projektarbete: projektarbete, utfört som projektarbete för forskningsenheten vid Polisyrkeshögskolan

Offentlighetsgrad: offentlig

Handledare: Sabina Jordan, Pirjo Jukarainen & Lotta Wennqvist

Examen: Polis (YH)

Detta lärdomsprov har delvis varit ett beställningsarbete på begäran av Polisyrkeshögskolans forskningsenhet. Till beställningsarbetet hörde översättningen av ett frågeformulär samt tillhörande dokument för HAAVA-projektet. HAAVA-projektet är ett projekt som genomförs som samarbete mellan Institutet för hälsa och välfärd (THL) och Polisyrkeshögskolan. Syftet med projektet är att skapa utbildningsmaterial till grundutbildningen och fortutbildningen för poliser.

Utöver beställningsarbetet har syftet med detta lärdomsprov varit att skapa en helhetsbild över yngre konstaplars kunskap i att bemöta personer som har psykiska störningar eller befinner sig i självmordsrisk. Undersökningen har genomförts genom att analysera och sammanställa svaren på några utvalda frågor från HAAVA-projektets frågeformulär av studerande från YH2020 klassen.

I undersökningen framkom det att de yngre konstaplar som besvarat frågorna ansåg att de åtminstone har en baskunskap i att bemöta och agera i situationer där de möter en person som har en psykisk störning, är deprimerad eller befinner sig i risk att agera självdestruktivt. Dessa yngre konstaplar efterlyste dock mera erfarenhet samt färdigheter i att kommunicera i dessa situationer.

Sidantal: 42 + 11

Månad och år då granskningen skett: Maj 2022

Nyckelord: Yngre konstapel, utmanande interaktionssituationer, psykisk störning, depression, självmord, förebyggande av självmord

TIIVISTELMÄ

Annalina Nylund: Yngre konstaplars förutsättningar att agera i utmanande interaktionssituationer: En fenomenografisk undersökning om hur yngre konstaplar uppfattar sina egna färdigheter i att bemöta personer som har en psykisk störning eller riskerar att begå självmord

Opinnäytetyön muoto: tutkimuksellinen

Projektityö: projektityö, toteutettu projektityönä Poliisiammattikorkeakoulun TKI-yksikölle

Julkisuusaste: julkinen

Ohjaajat: Sabina Jordan, Pirjo Jukarainen & Lotta Wennqvist

Tutkinto: Polis (YH)

Tämä opinnäytetyö on osittain tilaustyö Poliisiammattikorkeakoulun TKI-yksikölle. Tilaustyöhön on kuulunut HAAVA-projektiin kuuluvan kyselylomakkeen ja siihen liittyvien dokumenttien kääntäminen. HAAVA-projekti on Terveyden ja hyvinvointilaitoksen (THL) ja Poliisiammattikorkeakoulun yhteinen hanke, jonka tavoitteena on tuottaa koulutusmateriaalia poliisin perustutkinto- ja täydennyskoulutukseen.

Tilaustyön lisäksi tämän opinnäytetyön tarkoitus on ollut kartoittaa nuorempien konstaapelien osaamista heidän kohdatessaan henkilöitä, joilla on mielenterveyshäiriö tai jotka ovat vaarassa tehdä itsemurhan. Tutkimus on toteutettu analysoimalla YH2020 luokan vastaukset laajemmasta kyselystä poimittuihin kysymyksiin.

Tutkimuksessa selvisi, että kyseiset nuoremmat konstaapelit katsoivat, että heillä on ainakin perustaidot toimia tilanteissa, joissa he kohtaavat henkilön, jolla on mielenterveyshäiriö, joka on masentunut tai itsemurhavaarassa. He toivoivat kuitenkin, että he saisivat lisää osaamista ja kokemusta toimia näissä tilanteissa.

Sivumäärä: 42 + 11

Tarkastuskuukausi ja vuosi: Toukokuu 2022

Avainsanat: Nuorempi konstaapeli, haastavat vuorovaikutustilanteet, psyykinen häiriö, masennus, itsemurha, itsemurhien ehkäisy

INNEHÅLL

1 INLEDNING.....	1
1.1 Syfte	3
1.2 Avgränsning.....	4
1.3 Tidigare forskning	4
2 MATERIAL OCH METOD.....	6
2.1 Metodologiska utgångspunkter	6
2.1.1 Fenomenografi	6
2.1.2 Hermeneutik	7
2.2 Material och materialinsamlingsmetod	7
2.3 Analysmetod	10
2.4 Validitet och reliabilitet	12
2.5 Etiska aspekter	13
2.5.1 Informationskravet	14
2.5.2 Samtyckeskrav	14
2.5.3 Konfidentialitetskravet.....	15
2.5.4 Nyttjandekravet.....	15
2.6 Forskningslov.....	16
3 TEORI	16
3.1 HAAVA-projektet.....	16
3.2 Utmanande interaktionssituationer	17
3.3 Psykiska störningar	18
3.3.1 Affektiva störningar.....	18
3.3.2 Psykoser.....	19
3.4 En person som är påverkad av rusmedel.....	20
3.5 Självmord.....	21

3.6 Mentala störningar och polisens agerande i Polisyrkeshögskolans läroplan.....	22
3.7 Undersökning om polisens upplevelser.....	23
3.8 Undersökning om polisens förutsättning att bemöta psykiskt sjuka	24
3.9 Tillämpning av processuell rättvisa i bemötanden med psykiskt sjuka.....	25
4 RESULTAT.....	26
4.1 Kompetens att identifiera en person som är deprimerad	26
4.2 Kompetens att identifiera en person som har en psykisk störning	28
4.3 Kompetens att bedöma risken för självmord	30
4.4 Känslor som väcks i utmanande interaktionssituationer	31
4.5 Kunskaper och färdigheter	33
4.6 Sammanfattning och diskussion av resultatet.....	35
5 SAMMANFATTNING OCH DISKUSSION	37
REFERENSER.....	40
BILAGA 1	43
BILAGA 2	45

1 INLEDNING

Poliser kan i sina arbetsuppdrag möta personer som är självdestruktiva eller har psykiska störningar. Poliser har behörighet och skyldighet att ingripa i en självmordsbenägen persons beteende. Möten med dessa personer kan vara utmanande och därför är det viktigt att poliser har tillräcklig kunskap om hur de i sitt arbete skall bemöta personer som lider av psykisk ohälsa och personer som riskerar att begå självmord. Kunskap och situationsmedvetenhet är till en viss del sådant som poliser tillägnar sig genom arbetserfarenhet, men det är också viktigt att poliser får utbildning inom ämnet. Det är därmed viktigt att polisstuderande får utbildning inom detta ämne redan under studietiden.

I studierna till polisyrket hör en ca. 10 månader lång arbetspraktik. Under sin arbetspraktik är polisstuderande anställda som yngre konstaplar och har därmed tjänsteansvar under praktiktiden. En yngre konstapel kan under arbetspraktiken råka ut för situationer, i vilka hen möter personer som riskerar att begå självmord, har en psykisk störning eller psykisk ohälsa och därför är det viktigt att även studerande har grundläggande kunskaper i hur de skall agera i dessa situationer.

Målet med detta lärdomsprov har varit att undersöka om polisstuderande, som genomför sin arbetspraktik, själva anser att de har tillräcklig kunskap i att i sitt arbete bemöta personer som är deprimerade, har en psykisk störning eller är självmordsbenägna. Jag har genomfört denna undersökning genom att sammanfatta och analysera svaren på några utvalda frågor i *HAAVA-projektets* frågeformulär av polisstuderanden.

HAAVA-projektet är ett projekt som genomförs som samarbete mellan Institutet för hälsa och välfärd (THL) och Polisyrkeshögskolans forskningsenhet. Projektets namn kommer från finska "*Haastavat vuorovaikutustilanteet*", dvs. *utmanande interaktionssituationer*. Syftet med projektet är att skapa utbildningsmaterial till grundutbildningen och fortutbildningen för poliser gällande möten med personer som är påverkade av rusmedel, som riskerar begå självmord och/eller har en psykisk störning. HAAVA-projektet samt mitt deltagande i projektet beskrivs utförligare i delkapitel 3.1 i detta lärdomsprov. Jag har till denna undersökning valt att analysera svaren från den svenskspråkiga YH2020-klassen till de utvalda frågorna. Klassen genomförde sin arbetspraktik under tiden som svaren till enkätförfrågan samlades in.

Själv mord och psykisk ohälsa är något som drabbar hela samhället, inte endast den enskilda individen. Sanna Hagman (2007) beskriver i sin bok *Pappa tog sitt liv* om hur "varje självmord är förödande för i genomsnitt fem människor, eftersom det är så många närstående som drabbas" (Hagman, 2007, s. 21). Hagman beskriver att anhöriga och närstående riskerar att drabbas av en psykisk kris samt skriver om den fruktansvärda sorgen och förvirringen som kan uppstå när en person begår självmord. (Hagman, 2007, s. 21.) Heiskanen, Salonen, Kitchener och Jorm (2006) anser att självmord är en indikation på hur samhället mår (Heiskanen m.fl., 2006, s. 27). Att förebygga självmord är viktigt. När en person begår självmord går den personen miste om sitt liv men det påverkar inte bara den enskilda individen utan även anhöriga samt närstående och påföljderna för dessa personer kan vara omfattande.

Psykiska störningar, framför allt depression, är en riskfaktor för att en person skall begå självmord (THL, 2021). Psykiska störningar och självmord är därmed länkade till varandra. År 2019 begick 746 personer självmord i Finland. Själv mordsfallen i Finland har sjunkit i en relativt jämn takt sedan år 1990, med några undantagsår. (Findikaattori, 2021.) Den senaste statistiken över antalet självmordsfall i Finland, vid tidpunkten som detta lärdomsprov genomförts, är från år 2019.

I mars 2020 bröt den världsomfattande coronapandemin ut i Finland. Pandemin har haft en negativ inverkan på den psykiska hälsan, framför allt för unga och unga vuxna. Enligt Mieli Ry:s artikel *Joka kymmenes nuori aikuinen on harkinnut vakavasti itsemurhaa kuluneen koronavuoden aikana*¹ (publicerad 9.9.2021) hade var tionde ung vuxen övervägt självmord under det första året av pandemin. I artikeln framkommer det att enligt en undersökning genomförd år 2021 på begäran av Mieli Ry hade 41 % av unga vuxna (18–34 år) någon gång allvarligt övervägt självmord. 2019 har motsvarande tal varit 33 % och år 2020 37 %, vilket visar att talet stigit med åtta procentenheter från år 2019 till 2021. (Mieli Ry, 2021.)

I Mieli Ry:s artikel *Itsetuhoiset nuoret ja avunsaannin vaikeus huolettavat Kriisipuhelimessa*² (publicerad 25.8.2021) står det att i juli 2021 kom det in en rekordmängd av samtal till Mieli Ry:s Kristelefon. Under juli 2021 inkom det sammanlagt 28 800 samtal till Kristelefonen, vilket i medeltal betyder ca. 900 samtal i dygnet. Framför allt unga vuxnas självdestruktivitet hade framkommit i

---

¹ Var tionde ung vuxen har allvarligt övervägt självmord under det senaste corona-året (min översättning)

² Självdestruktiva unga och svårigheten att få hjälp skapar oro i Kristelefonen (min översättning)

samtalen som hade inkommit till Kristelefonen under sommaren 2021. Kristelefonen ger samtalsstöd och hjälp till personer som har genomgått en stor förändring och mår dåligt, som anser sig inte orka med sin sorg, rädsla eller oro, till personer som har självdestruktiva tankar eller är orolig för sin närmaste. (Mieli Ry, 2021.)

Vid tidpunkten för undersökningen i detta lärdomsprov fanns inte tillgänglig statistik över självmord i Finland för åren 2020 och 2021. Man kan därmed inte fastställa om pandemin ökat antalen självmord och psykisk ohälsa i samhället, men baserat på ovannämnda källor är det sannolikt att det kommer att påverka statistiken. På Mieli Ry:s hemsida *Tilastotietoa mielenterveydestä*³ står det att under ett år upplever var femte person störningar i den mentala hälsan och var femte person insjuknar i depression under sin livstid (Mieli Ry, 2021).

I mentalvårdslagen 30 § fastställs det att om polisen får kännedom om en person som sannolikt kan tas in för vård oberoende sin vilja skall polisen meddela hälsovårdscentralen om situationen. I brådskande situationer skall polisen föra personen direkt till hälsovårdscentralen för undersökning. (Mentalvårdslag, 5 kap. 30 §.)

Det går att förhindra självmord. Därför är det viktigt att poliser har kunskap i att bedöma om en person befinner sig i risk att agera självdestruktivt och vilka åtgärder som kan tas för att hjälpa personen. Det här förutsätter att en polis har kunskap att känna igen om en person är i behov av vård. Studerande, som genomför sin arbetspraktik, har eventuellt inte hunnit ha så många och en del eventuellt inga möten med personer som riskerar att begå självmord eller har en psykisk störning. Därmed har dessa studerande inte hunnit få kunskap genom erfarenhet. Därför är det viktigt att undersöka i om polisstuderande själv anser att de har en grundläggande kunskap inom detta ämne redan när de påbörjar sin praktik.

1.1 Syfte

Syftet med mitt lärdomsprov är att kartlägga om polisstuderande, som genomför sin arbetspraktik, anser sig ha kunskap i att agera i situationer i vilka de bemöter en person som är deprimerad, har en psykisk störning eller riskerar att begå självmord. Jag har valt att genomföra undersökningen genom att besvara följande frågor:

---

³ Statistik om mental hälsa (min översättning)

- Hur bedömer en yngre konstapel sina egna färdigheter och kunskaper i att bemöta personer som har depression, psykiska störningar eller som riskerar att begå självmord?
- Vilka kunskaper och färdigheter önskar en yngre konstapel att hen hade gällande dessa bemötanden?

1.2 Avgränsning

I denna undersökning kunde man ha analyserat svaren från flera klasser, som under tiden för undersökningen genomför sin arbetspraktik. Jag har dock avgränsat min undersökning till att analysera svaren från endast en klass eftersom arbetet annars skulle ha blivit för omfattande för ett lärdomsprov på yrkeshögskolenivå. Jag har avgränsat min undersökning till att endast analysera svaren från YH2020 klassen till de utvalda frågorna.

Jag anser att det var naturligt att välja denna klass som informanter till min undersökning eftersom jag själv studerar vid den svenskspråkiga utbildningen vid Polisyркeshögskolan och därmed har genomfört mitt lärdomsprov på svenska samt eftersom jag fick förfrågan från Forskningsenheten vid Polisyркeshögskolan om jag kunde samla in svaren till HAAVA-projektet från denna klass.

Ämnet kunde även undersökas från andra synvinklar. Man kunde undersöka ifall färdigt utbildade poliser, som arbetar med yngre konstaplar, anser att dessa har fått tillräcklig utbildning när de påbörjar sin praktik. Syftet med mitt arbete är dock att reda ut yngre konstaplars egna uppfattningar och därför har jag gjort en undersökning endast från den synvinkeln.

1.3 Tidigare forskning

Vid Polisyркeshögskolan har det tidigare gjorts några lärdomsprov som tangerar detta tema. I det följande presenterar jag kort dessa lärdomsprov.

Emma Ray har 2018 i sitt lärdomsprov *Polisen och psykiatrin, en kvalitativ fenomenografisk undersökning om samarbetet mellan polisen och psykiatrin vid bemötande av en person med psykisk störning* undersökt hur samarbetet mellan polisen och psykiatrin fungerar och främst hur vårdare inom psykiatrin anser att det fungerar. Detta har Ray (2018) undersökt genom att intervjua tre vårdare inom psykiatrin i Vasa. I resultatet av intervjuerna framkom det att de vårdare som Ray (2018) hade intervjuat hade en uppfattning om att poliser inte får tillräcklig utbildning i att bemöta personer med psykiska störningar. I intervjuerna framkom det även att de intervjuade tror att poliserna känner sig

otrygga när de inte har tillräcklig utbildning i att bemöta personer som har psykiska störningar. (Ray, 2018.)

Ray (2018) har i sitt lärdomsprov studerat ämnet från vårdens synvinkel. I lärdomsprovet föreslår Ray (2018) att det kunde göras en undersökning ur polisens synvinkel, dvs. om poliser anser att de får tillräcklig utbildning i att bemöta personer med psykiska störningar samt hur polisen uppfattar att samarbetet med psykiatriska vården fungerar. (Ray, 2018.)

Inka Vähäkuopus har i sitt lärdomsprov 2020 *Mielenterveyshäiriöisten kokemukset kohtaamisesta poliisin kanssa*⁴ undersökt hur personer, som lider av psykiska störningar, har upplevt polisens bemötande. Vähäkuopus (2020) har genomfört sin undersökning genom att göra kvalitativa intervjuer med fyra personer som under ett bemötande med polisen samtidigt haft någon form av psykisk störning. (Vähäkuopus, 2020.)

De personer som Vähäkuopus (2020) intervjuat hade fått en positiv bild av polisen vid dessa bemötanden. Dock önskade de personerna som Vähäkuopus (2020) intervjuat att polisen skulle ha bättre kunskap i att bedöma om en person har en psykisk störning eller om personen är påverkad av något, till exempel droger eller alkohol, så att polisen kunde göra en tillförlitligare bedömning om personen skall transporteras till sjukhuset för vård eller till polisfängelset för att nyktra till. (Vähäkuopus, 2020.)

Noora Jalonen har 2020 i sitt lärdomsprov *Mielenterveysongelmien tunnistaminen*⁵ skrivit om olika psykiska störningar och om hur dessa kan kännas igen. Jalonen (2020) har gjort kvalitativa intervjuer med personer som haft ett bemötande med polisen och under bemötandet haft en psykisk störning. I resultatet från Vähäkuopus (2020) och Jalonens (2020) intervjuer framkom det att de personer som blivit intervjuade önskade att poliser skulle ha bredare kunskap om olika psykiska störningar (Jalonen, 2020; Vähäkuopus 2020).

I de ovannämnda lärdomsproven har det inte forskats i hur möten med personer som har psykiska störningar upplevs från polisen synvinkel. Jag kunde heller inte hitta andra undersökningar från Finland gällande ämnet från polisens synvinkel och det är en motivering till varför jag har valt att göra

---

⁴ Hur personer som har en psykisk störning har upplevt möten med polisen (min översättning)

⁵ Identifiering av psykiska problem (min översättning)

min undersökning från den synvinkeln. När jag sökte efter tidigare undersökningar gällande detta ämne, kom jag i kontakt med en magisteruppsats från Sverige, skriven av Anton Batalha.

Anton Batalha har 2012 skrivit en magisteruppsats vid Ersta Sköndal högskola i Sverige med titeln *Polisers upplevelse av möte med personer med psykisk ohälsa*. Batalha (2012) har undersökt hur poliser beskriver sina möten och hur de ser på sin roll i möten med personer med psykisk ohälsa. Eftersom Batalhas (2012) undersökning är gjord från polisens synvinkel kan jag till en viss del jämföra mina resultat med denna undersökning och därför har jag valt att beskriva denna undersökning utförligare i delkapitel 3.7 i detta lärdomsprov.

2 MATERIAL OCH METOD

I detta kapitel beskrivs hur materialet till undersökningen samlats in samt vilka forskningsmetoder och analysmetoder som använts i undersökningen.

2.1 Metodologiska utgångspunkter

Denna undersökning är en kvalitativ undersökning eftersom syftet med min undersökning är att begrunda över människors upplevelser och uppfattningar. Kvalitativ forskning grundar sig i att skapa en fördjupad och specifik kunskap i det man undersöker. Målet med kvalitativ forskning är inte att mäta det man undersöker, utan målet är att skapa förståelse. Denna undersökning riktar sig in på informanternas egna uppfattningar om sina egna kunskaper och färdigheter. Därför var det lämpligt att använda fenomenografi som forskningsmetod.

2.1.1 Fenomenografi

Fenomenografi är en kvalitativ forskningsmetod. Genom fenomenografi utreder man ett fenomen genom människans uppfattning. Syftet är att beskriva, analysera och tolka olika uppfattningar. Enligt fenomenografien är en människas uppfattning och syn på något densamma som hans eller hennes kunskap om det. Fenomenografi fokuserar på människans uppfattningar, förståelser och ideér samt hur människan definierar och organiserar sina egna uppfattningar. (Olsson & Sörensen, 2007, s. 108.)

Språket är människans sätt att uttrycka sina uppfattningar och tankar. Utgångspunkten för en fenomenografisk forskning är att människan bildar sig medvetna uppfattningar och förmedlar dessa uppfattningar genom sitt språk. Fenomenografin handlar inte om att göra observationer av någons beteende, utan att undersöka människans medvetenhet genom dennes medvetna språk. (Syrjälä m.fl.1995, s. 121—122.) En utmaning med fenomenografisk undersökning är att undersökarens tidigare kunskap och förväntningar kan påverka undersökningen och slutsatserna av det (Syrjälä m.fl., 1995, s. 122).

2.1.2 Hermeneutik

Fenomenografin har anknytning till hermeneutik. Hermeneutik kan ses som en tolkningsmetod. Olsson och Sörensen (2007) beskriver att man genom hermeneutik gör en tolkning av språk, kommunikation, texter samt förståelse. Forskaren gör en tolkning, försöker förstå och fånga upplevelser samt förmedla de upplevelser man uppfattat från det material som man undersöker. Även inom hermeneutiken kan forskarens bakgrund påverka undersökningen. Enligt Olsson och Sörensen (2007) har forskarens tidigare erfarenhet samt kunskap stor betydelse inom den hermeneutiska tolkningsmetoden. (Olsson & Sörensen, 2007, s. 99—102.)

Enligt Olsson och Sörensen (2007) kan hermeneutik anses vara en slags filosofi genom vilken man studerar språk och kommunikation, gör tolkning av texter samt tolkar olika uppfattningar och förståelser. Enligt den hermeneutiska vetenskapsinriktningen kan man genom att tolka den enskilda människans tal och skrift få en bild av hur denna individ uppfattar omvärlden. Enligt Fejes, Andreas och Thonberg Robert (2019) är det lämpligt att använda hermeneutik när syftet med undersökningen är att analysera en informants uppfattningar.

2.2 Material och materialinsamlingsmetod

Materialet till mitt lärdomsprov har samlats in genom frågeformuläret som ingår i HAAVA-projektet. Frågorna har blivit skapade och utformade för att samla in det material som är väsentligt för HAAVA-projektet. Jag har inte medverkat i att utforma dessa frågor och därmed har jag inte själv utformat de frågor genom vilka jag samlat in materialet till mitt lärdomsprov. Jag har endast översatt frågeformuläret från finska till svenska.

Frågeformuläret som ingår i HAAVA-projektet är ett nio sidor långt dokument (se bilaga 2) med frågor som berör temat *psykiska störningar och ohälsa, självmord och självdestruktivitet*. Den svarande

bes besvara frågorna som berör den svarandes egna uppfattningar och kännedom om ämnet samt hur den svarande uppfattar sina egna kunskaper i att bemöta detta i sitt arbete som polis. Det material som jag har använt mig av i mitt lärdomsprov har jag samlat in genom den svenskspråkiga versionen av frågeformuläret och av svenskspråkiga studerande.

Insamlingen av materialet till mitt lärdomsprov genomfördes i december 2021, när den svenskspråkiga YH2020 klassen befann sig i Tammerfors för närstudier. Vid denna tidpunkt hade dessa studeranden genomfört ca. 6 månader av den ca. 10 månader långa arbetspraktiken. Frågeformuläret samt informationsbrevet delades ut och samlades in i ett klassrum vid Polisyreshögskolan när klassen var samlad för närstudier. Jag delade ut formuläret till 19 studerande och alla formulär blev besvarade.

Genom valet att analysera svaren av den svenskspråkiga klassen i undersökningen har jag undgått att behöva översätta svaren eftersom jag har skrivit mitt lärdomsprov på svenska. Detta är både effektivare och sparar tid men säkerställer även att innehållet i svaren inte blir förändrat pga. översättning.

I frågeformuläret finns fem olika teman; frågor som berör riskfaktorer för självmord, frågor som berör självmordsförebyggande, kunskap om självmord och förebyggande av dem, interaktionssituationer samt agerande i utmanande interaktionssituationer. Under dessa fem olika teman finns det en varierande mängd frågor, både med färdiga svarsalternativ samt öppna frågor, där den svarande bes besvara frågan med egna ord. Frågeformuläret består av sammanlagt 50 frågor.

Av dessa 50 frågor har jag valt ut nio av vilka jag har sammanställt och analyserat svaren från. Tre av dessa nio frågor är öppna frågor, där den svarande bes skriva ner sitt svar med egna ord. I dessa frågor bes den svarande beskriva sina känslor som hen haft i möten med personer som är deprimerade eller har en psykisk störning samt den svarandes uppfattning om vilken kunskap eller vilka färdigheter som hen skulle vilja ha för att agera mera självsäkert i dessa bemötanden. Syftet med dessa frågor är att den svarande beskriver sina egna känslor och uppfattningar.

Resterande frågor som jag har valt ut är frågor med färdiga svarsalternativ, där den svarande bes välja det alternativ som stämmer bäst in på dem. Dessa frågor är slutna frågor. I frågorna bes den

svarande uttrycka sin uppfattning om vilka kunskaper hen har i att känna igen och bemöta personer som är deprimerade eller har en psykisk störning.

Följande frågor är de som jag har valt att sammanställa och analysera svaren till;

- Anser den svarande ha kunskap i att känna igen en person som är deprimerad och anser den svarande ha kunskap i hur hen skall närma sig och tilltala en person som är deprimerad (dessa frågor besvaras med färdiga svarsalternativ)
- Vilka känslor väcker det hos den svarande när hen möter en person som är deprimerad (öppen fråga, där den svarande får svara med egna ord)
- Anser den svarande ha kunskap i att känna igen en person som lider av psykiska störningar och anser den svarande ha kunskap i hur hen skall närma sig och tilltala en person som lider av psykiska störningar (dessa frågor besvaras med färdiga svarsalternativ)
- Vilka känslor väcker det hos den svarande när hen möter en person som har en psykisk störning
- Vilken typ av kunskap eller färdigheter saknar du för att med större självsäkerhet kunna agera i utmanande interaktionssituationer?

Det finns både för- och nackdelar med öppna och slutna frågor. Med slutna frågor styr man till en viss del respondentens svar, genom att ge de olika svarsalternativen. Svaren från frågor med färdiga svarsalternativ är enklare att analysera, eftersom svaren redan är färdigt strukturerade i kategorier. Svaren från olika individer är jämförbara när alla har haft samma alternativ att välja mellan och det är även möjligt att jämföra hur många som valt de olika alternativen. Slutna frågor lämpar sig inte om man eftersträvar detaljerade svar eller motiveringar till varför respondenten svarat på ett visst sätt. (Hagevi & Viscovi, 2016.)

Att använda sig av öppna frågor lämpar sig bra när man vill reda ut synpunkter och åsikter (Berntson m.fl., 2016). Med öppna frågor förväntar man sig ett svar i ord, en mening eller en längre beskrivning. I öppna frågor är de olika svaren inte färdigt kategoriserade, vilket betyder att man behöver använda sig av någon form av innehållsanalys när man analyserar svaren. (Bell, 1993.) Med öppna frågor har man möjlighet att få detaljerade och informativa svar. Den svarande får använda sina egna ord för att svara på frågan. Med öppna frågor finns det dock risk att man inte får svar på själva frågeställningen eller så kan det hända att respondenten inte har tillräcklig motivation eller vilja att skriva ut grundliga svar. (Hagevi & Viscovi, 2016.)

Utmaningen med att använda mig av detta material till mitt lärdomsprov var att jag har varit tvungen att utforma mina undersökningsfrågor från de frågor som har varit färdigt framställda till HAAVA-projektet. På grund av detta har jag inte haft möjlighet att ställa preciserande frågor eller formulera frågorna enligt mitt eget syfte.

Det kan också ha varit en nackdel att använda mig av dessa nio frågor från ett frågeformulär som innehåller sammanlagt 50 frågor. Den svarande har besvarat dessa 50 frågor på samma gång och därför uppfattar den svarande detta frågeformulär som en helhet. Eftersom jag måste begränsa materialet som jag använder mig av i mitt lärdomsprov och inte kan analysera svaren till alla frågor i frågeformuläret, har jag varit tvungen att välja ut endast några frågor från helheten. Det är möjligt att frågorna skulle ha besvarats mera utförligt ifall den svarande skulle ha ställts endast dessa nio frågor enskilt.

Jag anser dock att jag genom denna undersökning kan få en överblick över yngre konstaplars uppfattning om sina egna kunskaper och färdigheter. Även om jag inte haft möjlighet att ställa preciserande frågor har jag ändå haft möjlighet att skapa en helhetsbild av uppfattningarna.

2.3 Analyismetod

När informanterna har besvarat frågorna har de skapat material som jag sedan har analyserat för att besvara mina undersökningsfrågor. Som tidigare nämnt har frågorna riktat sig in på informanternas egna uppfattningar och därför har jag analyserat materialet enligt fenomenografin med hjälp av hermeneutik.

Olsson och Sörensen (2007) beskriver hur man inom fenomenografin kategoriserar uppfattningar som en grupp har om ett fenomen genom att bilda beskrivningskategorier. Detta görs för att hitta likheter och olikheter i individernas uppfattningar. (Olsson & Stefan 2007, s. 108.) När man samlar in material via frågor med färdiga svarsalternativ är informationen till en viss del redan färdigt strukturerad och organiserad i kategorier. När det gäller öppna frågor skall informationen struktureras och organiseras efteråt. (Holm & Solvang, 1997.)

I min undersökning har jag använt mig av frågor med färdiga svarsalternativ men även frågor där den svarande besvarar frågan med egna ord. De frågor som besvarats med färdiga svarsalternativ har jag valt att presentera svaren till genom stolpdigram, som är en grafisk beskrivning. Höjden på

stolparna beskriver mängden informanter som valt de olika svarsalternativen. På det här sättet kan man enkelt få en uppfattning om hur svaren har fördelat sig mellan de olika alternativen. Frågorna där den svarande har besvarat frågan med egna ord har jag gjort en kvalitativ innehållsanalys av. Med kvalitativ innehållsanalys avses att man analyserar och tolkar meningen i innehållet (Syrjälä m.fl., 1995).

Holme och Solvang (1997) beskriver hur man gör en helhetsanalys av material som samlats in genom intervjuer. Helhetsanalysen kan enligt Holme och Solvang delas upp i tre faser. I den första fasen väljer man ett tema eller problemområde ur det material man har. Dessa kan väljas ut från texterna när man läser dem med eftertanke, det kan t.ex. handla om återkommande teman eller påståenden. Utifrån temat eller problemområdet formulerar man i nästa fas en frågeställning som man arbetar vidare med. I tredje fasen gör man en systematisk analys av materialet utifrån den frågeställning som utformats i andra fasen. I praktiken går analysen till så att svaren läses igenom metodiskt och med eftertanke. Viktiga punkter i innehållet noteras. Olika teman observeras och man söker grupperingar i texten. (Holme & Solvang, 1997.)

Två av frågorna som jag har analyserat handlar om vilka känslor som väckts hos informanten i situationer där hen bemött en deprimerad person och en person som har en psykisk störning. I analyseringen av dessa har jag sökt efter känslor och uppfattningar, som de svarande beskrivit i sina svar. Av dessa känslor samt uppfattningar har jag bildat teman och sedan gjort en analys över hur många av svaren som innehåller dessa teman och hur återkommande dessa teman är. En del av de som har svarat har beskrivit varför hen tror eller anser att dessa känslor uppkommer och några av dessa har jag presenterat som citat. I en del av svaren har jag kunnat hitta flera olika teman.

I den sista frågan bes den besvarande beskriva vilka kunskaper och färdigheter hen skulle önska att hen hade gällande dessa möten. Analyseringen av denna fråga har jag genomfört på samma sätt som i de ovanstående frågorna. Jag har sökt efter olika kunskaper och färdigheter som beskrivits i svaren och bildat teman av dessa. I en del av svaren har jag upptäckt flera olika teman. Dessa teman presenteras i delkapitel 4.4.

2.4 Validitet och reliabilitet

Med *validitet* avses om undersökningen verkligen gett resultat till det som man har haft som mål att undersöka (Jakobsson, 2011). Jag har i denna undersökning använt mig av det material som samlats in genom de färdigt framställda frågorna till HAAVA-projektet, vilket kan anses påverka validiteten i min undersökning. Om jag hade utformat frågorna enligt min egen frågeställning skulle de ha besvarat mitt syfte mera tillförlitligt. Materialet skulle också ha besvarat mitt syfte bättre om jag skulle ha haft möjlighet att ställa preciserande frågor eller följdfrågor. Såsom också tidigare nämnts kan undersökningens resultat även ha påverkats av att jag valt ut svaren på endast några frågor från en helhet.

Syftet i min undersökning har dock varit att få en helhetsbild av undersökningens tema och i det syfte kan resultatet anses bli mera tillförlitlig desto större mängd svar som analyserats. I min undersökning har jag haft möjlighet att analysera svaren av 19 informanter. Ifall jag hade genomfört individuella intervjuer och därmed haft möjlighet att ställa följdfrågor skulle jag ha varit tvungen att minska informanternas mängd märkbart så att undersökningen inte skulle bli för omfattande. Därför kan det anses att validiteten, i det syfte som min undersökning har gjorts, har uppfyllts i den utsträckning som är möjlig för att behålla undersökningens omfattning på en ändamålsenlig nivå.

Med *reliabilitet* avses undersökningens tillförlitlighet. Reliabilitet är ett mått på om likartade undersökningar ger samma resultat. Reliabilitet kan uppdelas i begreppen; *repetierbarhet* och *reproducerbarhet*. Med repetierbarhet avses tillförlitligheten i olika undersökningar med samma förutsättningar, medan begreppet reproducerbarhet avser tillförlitligheten i olika undersökningar genomförda på samma sätt men med en liten förändring, såsom t.ex. andra informanter eller vid en annan tidpunkt. (Jakobsson, 2011.)

När informanterna har ombetts besvara frågeformuläret till HAAVA-projektet har HAAVA-projektets syfte beskrivits till informanterna i ett följebrev som blev utdelat i samband med frågeformuläret. Informanterna blev även informerade om att jag kommer att analysera svaren till några av dessa frågor i mitt lärdomsprov. Informanterna blev dock inte informerade om syftet och frågeställningarna i mitt lärdomsprov. De studerande som varit i samma seminariegrupp som jag under forskningsprocessen eller de som självmant läst min forskningsplan har haft information om vilka utvalda frågor jag hade valt ut att analysera i mitt lärdomsprov. Det är möjligt att min undersökning hade fått annorlunda resultat ifall dessa frågor skulle ha varit markerade. Det är också möjligt att

frågorna hade blivit besvarade på ett annorlunda sätt ifall dessa frågor skulle ha ställts separat och inte i ett frågeformulär som även innehåller andra frågor.

Jag har trots detta valt att genomföra min undersökning genom att använda mig av frågorna i HAAVA-projektets frågeformulär eftersom det har känts givande att få ta del av ett större projekt. Jag har haft möjlighet att bidra till projektet genom översättningsarbetet. Dessutom har mitt syfte för undersökningen varit att skapa en helhetsbild av undersökningens tema, vilket jag ändå anser var möjligt.

Svaren från de studerande som fungerat som informanter till min undersökning är insamlade under praktiktidens närstudieperiod för ifrågavarande klass, dvs. fem månader in i den ca. 10 månader långa praktikperioden. Praktiken under studierna till polis i Polisyreshögskolan är uppdelad i olika perioder, under vilka praktikanterna får bekanta sig med fältarbetet, utredningsarbetet samt tillståndsenheten. Dessa perioder är uppdelade på olika tidpunkter och i olika tidsperioder. En polis har större sannolikhet att påträffa personer som är självmordsbenägna eller har psykiska störningar i fältarbetet. Vid den tidpunkt som informanterna besvarade frågeformuläret fanns det en del studerande som ännu inte arbetat på fältet och därmed eventuellt inte haft något möte med en självmordsbenägen person eller en person med en psykisk störning. Detta kan ha påverkat hur dessa informanter besvarat frågorna.

Svaren till frågorna kunde ha varit annorlunda om svaren skulle ha samlats in före dessa informanter hade påbörjat sin praktik eller i slutet av praktiktiden. Resultaten påverkas även av vad dessa informanter har upplevt under praktiken och hur det har påverkat dem, vilket är helt individuellt. Eftersom svaren har samlats in till HAAVA-projektet har jag själv inte kunnat påverka tidpunkten av insamlingen.

2.5 Etiska aspekter

I detta delkapitel beskriver jag de fyra forskningsetiska aspekterna som man behöver ta i beaktan i forskning och hur dessa har blivit beaktade i denna undersökning.

2.5.1 Informationskravet

Med informationskravet avses att de som deltar i undersökningen måste informeras om vilken uppgift de uppfyller i undersökningen samt vilka villkor som angår dem (Forskningsetiska delegationen, TENK, 2019).

I samband med att jag delade ut HAAVA-projektets frågeformulär till YH2020 klassen delade jag även ut ett informationsbrev till samtliga informanter. Informationsbrevet var färdigt framställt till HAAVA-projektet och i samband med att jag översatte frågeformuläret från finska till svenska översatte jag även informationsbrevet.

I informationsbrevet fanns det information om HAAVA-projektet samt vad syftet med projektet är och vad informationen från de som besvarat enkäten används till. I informationsbrevet förklaras även att det är frivilligt att delta i undersökningen samt vilka uppgifter som samlas in av den som besvarar frågorna och hur dessa uppgifter behandlas och vad de används till. Det informerades även att materialet som samlas in får användas av Polisyrekeshögskolans studerande i sina lärdomsprov.

Jag skickade även ut ett meddelande till YH2020 klassen fyra dagar före jag delade ut frågeformuläret, där jag beskrev vad HAAVA-projektet är, hur jag har varit delaktig i projektet, dvs. översättningen av dokumenten samt att jag kommer att använda mig av utvalda frågor från frågeformuläret i mitt lärdomsprov.

2.5.2 Samtyckeskrav

När man samlar in information till en undersökning skall man hämta samtycke av de som uppger information till undersökningen. Hur samtycket skall inhämtas och av vem beror på informationsanskaffningens natur. (Forskningsetiska delegationen, TENK, 2019.)

När man inhämtar information genom en enkät som är frivillig att besvara samt som skickas ut eller delas ut till en större mängd människor behöver samtycket inte inhämtas på förhand. I detta fall anses samtycket uppfyllas när en person besvarar och lämnar in enkäten. (Forskningsetiska delegationen, TENK, 2019.) Det här är den metod som användes i HAAVA-projektet och därmed också den metod som användes i min undersökning. Därför har det inte varit ett krav att inhämta samtycke på förhand. Förutsättningen är dock att det i samband med att enkäten skickas/delas ut även utdelas ett informationsbrev, vilket jag gjorde.

2.5.3 Konfidentialitetskravet

Med konfidentialitetskravet avses att de uppgifter som samlas in av de som deltar i en undersökning skall hanteras och förvaras med förtroende. I ett forskningsprojekt där det samlas in känsliga uppgifter skall alla som hanterar de insamlade uppgifterna underteckna en förbindelse om tystnadsplikt gällande dessa uppgifter. Uppgifterna skall även förvaras datasäkert. (Forskningsetiska delegationen, TENK, 2019.)

Alla undersökare, som deltar i HAAVA-projektet, har förbundit sig till tystnadsplikt genom att skriva under förbindelser om tystnadsplikt på THL:s och Polisstyrelsens dokument. Därmed är även jag förbunden av tystnadsplikt gällande den information som samlats in via frågeformuläret till HAAVA-projektet. THL samt Polisyrkeshögskolan fungerar som registeransvariga i den mening som avses i lagstiftningen om behandling och skydd av personuppgifter. De insamlade uppgifterna förvaras datasäkert. Jag har med andra ord inte själv att förvarat det material eller data som samlats in.

Jag har delat ut och samlat in de besvarade enkäterna av YH2020 klassen 14.12.2021. När jag samlade in svaren placerade jag dem i ett kuvert som jag förseglade och sedan överlämnade jag det förseglade kuvertet till Polisyrkeshögskolans forskningsenheten.

Det insamlade materialet som jag har använt mig av i mitt lärdomsprov har genomgått en anonymisering vid Polisyrkeshögskolans forskningsenhet före jag har fått ta del av det. Det är dock viktigt att poängtera att materialet som jag har analyserat inte är fullständigt anonymt, eftersom jag vet att materialet är insamlat av YH2020 klassen. Dock är syftet med mitt lärdomsprov att reda ut ifrågavarande klassens uppfattningar om sina egna kunskaper gällande temat i frågorna, med andra ord skulle inte mitt syfte uppfyllas ifall materialet skulle vara från andra informanter, som inte tillhör YH2020 klassen.

2.5.4 Nyttjandekravet

Med nyttjandekravet avses att de insamlade uppgifterna enbart får användas till det ändamål som har blivit informerat (Forskningsetiska delegationen, TENK, 2019). De uppgifter som samlats in via HAAVA-projektet överläts inte utanför forskargruppen. De används heller inte till automatiskt beslutsfattande eller profilering.

2.6 Forskningslov

För att få använda det insamlade och anonymiserade materialet från HAAVA-projektet i mitt lärdomsprov har jag behövt ansöka om forskningslov. Forskningslovet blev beviljat 22.12.2021. Forskningslovet är giltigt tills examensarbetet är slutfört, men inte längre än sex månader från det datum som tillståndet är undertecknat. Forskningslovet till detta lärdomsprov undertecknades 21.12.2021.

3 TEORI

I detta kapitel beskriver jag vad som avses med utmanande interaktionssituationer i detta lärdomsprov. Jag redogör även kort för psykiska störningar samt självdestruktivitet och hur man enligt de källor jag valt borde hantera dessa i kundsituationer. Jag redogör även för hur utbildningen i Polis-YH examen inom detta ämne är uppbyggt för tillfället. Jag presenterar också två undersökningar samt en artikel i vilka polisens bemötande med personer som har en psykisk störning har behandlats.

3.1 HAAVA-projektet

HAAVA-projektet är ett projekt som pågår från juni 2021 till december 2022. Projektet genomförs som samarbete mellan Institutet för hälsa och välfärd (THL) och Polisyrkeshögskolans forskningsenhet HAAVA-projektet stöder genomförandet av den nationella strategin för psykisk hälsa och det nationella programmet för suicidprevention (2020–2030). (Polisyrkeshögskolan, 2021.)

Med begreppet *Haastavat vuorovaikutustilanteet* dvs. utmanande interaktionssituationer avses i HAAVA-projektet de situationer i vilka en polis möter en person som är deprimerad, har en psykisk störning, är påverkad av rusmedel och/eller riskerar att begå självmord. Jag använder också i detta lärdomsprov begreppet utmanande interaktionssituationer för att beskriva ovannämnda situationer.

Projektet påbörjades genom att kartlägga om poliser, som arbetar på fältet samt polisstuderanden som genomfört eller delvis genomfört sin arbetspraktik, själva anser att de har tillräcklig kunskap att agera i utmanande interaktionssituationer. Kartläggningen genomförs med en enkätförfrågan som skickas ut till poliser samt polisstuderanden.

Forskningsenheten vid Polisyrkeshögskolan är ansvarig för kartläggningen. Eftersom enkätförfrågan var utformad på finska fanns det ett behov av att den skulle översättas till svenska. Temat för enkätförfrågan var något jag själv var intresserad av att skriva om i mitt lärdomsprov och därför valde jag att ta emot översättningsarbetet när jag fick kännedom om det. Jag har därmed, förutom att genomföra detta lärdomsprov, även varit involverad i HAAVA-projektet genom att översätta informationsbrevet (se bilaga 1) och frågeformuläret (se bilaga 2) från finska till svenska. Materialet, som samlas in genom enkätförfrågan, har studerande vid Polisyrkeshögskolan rätt att använda i sina lärdomsprov. Därmed har jag valt att i mitt lärdomsprov utnyttja denna möjlighet. Jag har även hjälpt forskningsenheten vid Polisyrkeshögskolan med insamlingen av svaren till enkätförfrågan genom att dela ut och samla in ifyllda enkätförfrågningar av den svenskspråkiga YH2020 klassen, som studerade till polis YH-examen vid Polisyrkeshögskolan vid tidpunkten för insamlingen.

3.2 Utmanande interaktionssituationer

I HAAVA-projektets frågeformulär utreds det om den svarande anser att hen kan känna igen en person som är deprimerad, har använt droger, har en psykisk störning och/eller befinner sig i risk att begå självmord. Det frågas också om den svarande vet hur hen skall tilltala och närma sig dessa personer och om hen vet till vilka hjälpande instanser personen vid behov kan hänvisas till. I frågeformuläret finns även frågor som berör självmordsförebyggande. Den svarande bes klagöra sina kunskaper i att bemöta personer som befinner sig i risk att agera självdestruktivt. Genom frågeformuläret utreds också hur ofta den svarande varit i kontakt med ovannämnda personer. Dessa ovannämnda situationer avses vara utmanande interaktionssituationer enligt HAAVA-projektet.

Att diagnostisera och ge vård hör till sjukvårdens arbetsuppgifter. Det är dock en fördel om en polis kan känna igen de typiska symptomen av en psykisk störning och har kunskap om hur en person med psykisk störning lämpligast bemöts. Att skapa talkontakt och ha möjlighet att kommunicera kan vara utmanande i dessa situationer. Poliser hör till de yrkesgrupper som har högre risk att i sitt arbete möta kunder som är störande, hotande, aggressiva eller våldsamma (Rantaeskola m.fl., 2015, s. 10). Aggressivt beteende kan bero på flera olika faktorer och oftast är det inte endast en faktor som leder till ett sådant beteende. Psykiska störningar är dock en faktor som kan orsaka att en person beter sig hotfullt eller aggressivt och dessa möten kan eskalera till våldsamt beteende. Det är dock viktigt att komma ihåg att en psykisk störning inte betyder att en människa kommer att agera aggressivt. Mentala störningar, speciellt depression och ångestsyndrom, orsakar oftast mest lidande för personen

själv och personens närstående. Det finns dock vissa psykiska störningar som höjer risken för att personen kommer att agera aggressivt och våldsamt. (Rantaeskola m.fl., 2015, s. 108.)

När en person beter sig aggressivt minskar personens observationsförmåga, förmågan att lyssna och att ta till sig information. Aggressivt tillstånd kan även påverka personens tolkningsförmåga och personen kan uppfatta även neutralt beteende som hotfullt. När man bemöter aggressivt beteende är det skäl att fästa uppmärksamhet vid hur man talar till personen. Man skall kommunicera klart och tydligt och med korta meningar. (Kivinummi & Alatupa, 2016.)

3.3 Psykiska störningar

Enligt Heikkinen-Peltonen, Innamaa och Virta (2014) har varannan finländare någon gång under sin livstid lidit av en lindrig eller tillfällig psykisk störning och uppskattningsvis var fjärde finländare insjuknar i en allvarlig psykisk störning som kräver medicinsk vård. Alla människor som lider av mentala problem har dock inte en diagnostiserad psykisk störning. (Heikkinen-Peltonen m.fl., 2014, s. 106.)

Enligt THL är benämningen *psykiska störningar* en allmän benämning på olika psykiatriska störningar. Dessa psykiska störningar är syndrom med kliniskt psykiska symptom. (THL, 2021.)

WHO (World Health Organisation) beskriver att psykiska störningar i allmänhet kännetecknas av onormala tankar, uppfattningar, känslor, beteende och förhållanden till andra människor.

För att diagnostisera och kategorisera psykiska störningar använder man sig i Finland av WHO:s ICD-10 system och DSM-5 system som är utvecklat i USA (THL, 2021). Jag kommer inte i detta lärdomsprov att beskriva hur de olika psykiska störningarna klassificeras. För att begränsa omfattningen av mitt lärdomsprov kommer jag endast kort att beskriva de vanligaste psykiska störningar som en polis kan möta i sina arbetsuppgifter, kort beskriva hur dessa kan kännas igen samt hur man enligt de källor som jag använt mig av kan agera i dessa situationer.

3.3.1 Affektiva störningar

Affektiva störningar kännetecknas av förändringar i sinnesstämningar, prestationsförmågan och i de kognitiva funktionerna. En affektiv störning kan ofta bryta ut pga. av en stressfaktor, såsom till exempel en förlust, relationsproblem, kris eller trauma. (Heikkinen-Peltonen m.fl., 2014, s. 123.)

Till affektiva störningar hör depression och bipolär sjukdom, samt mani (Heikkinen-Peltonen m.fl., 2014, s. 123). En person som lider av depression känner sig underlägsen och kan ha skuldkänslor. Allvarlig depression kan leda till att personen drabbas av självhat, vilja att straffa sig själv eller leda till att personen har ett självdestruktivt beteende. Personen kan ha dödstankar och en önskan om att dö. (Heikkinen-Peltonen m.fl., 2014, s. 124–125.)

Bipolär sjukdom är en form av depression. En person som är bipolär har maniska perioder och depressionsperioder. Maniska perioderna anses vara motsatsen till depressionsperioden. När en person är manisk är personen energisk och har högt självförtroende. (Heiskanen m.fl., 2006, s. 42.) Att skilja på bipolär sjukdom och drogmissbruk kan vara svårt. Skiftningarna som en bipolär sjukdom orsakar kan leda till en känsla av osäkerhet. Att leva i kontinuerlig osäkerhet kan utsätta personen eventuellt för självmordsrisk. (Heikkinen-Peltonen m.fl., 2014, s.128.)

Sjukdomstillståndet depression kännetecknas av att sinnesstämningen är märkbart sämre under en längre tid. Stora förändringar eller förluster i livet kan bryta ut en depression, men i vissa fall är det inte yttre faktorer som gör att en depression bryts ut. Det kan också hända att en person inte inser att hen är deprimerad. (Gustavson, 2006, s. 27–28.)

Heiskanen m.fl. (2006) beskriver i boken *Handbok i psykiska första hjälpen* hur man kan bemöta en person som anses ha depression. Först ska man bedöma om det finns risk att personen agerar självdestruktivt. Man kan lyssna på personen lugnt och utan att moralisera. Man kan uppmuntra personen och informera hen om viktiga saker. Om man anser att det finns behov skall man uppmuntra personen att söka professionell hjälp samt uppmuntra personen att ta hand om sig själv. (Heiskanen m.fl., 2006, s. 44.)

3.3.2 Psykoser

Psykos är en allmän benämning på psykiska störningar i vilka verklighetsuppfattningen är förvrängd (Heikkinen-Peltonen m.fl., 2014, s. 138). Bipolär sjukdom, schizofreni, psykotisk depression samt rusmedelspsykos är de mest allmänna psykoserna (Heiskanen m.fl., 2006, s. 94). En person som har psykos har en förvrängd tankevärld. Personen kan ha vanföreställningar och hallucinationer.

Psykos kräver medicinskt vård och därför skall alltid hälso- och sjukvården kontaktas när en person misstänks vara i psykotiskt tillstånd. Om man enligt sin egen bedömning påträffar en person som

befinner sig i psykos skall denna person inte lämnas ensam. (Heiskanen m.fl., 2006, s. 106.)

Psykotiskt tillstånd ökar risken att personen som är psykotisk skadar någon annan eller sig själv. En psykotisk person har en förhöjd risk att begå självmord. Av de som lider av schizofreni begår ungefär en av tio självmord. (Heiskanen m.fl., 2006, s. 102.)

En person som befinner sig i psykos kan känna att de hallucinationer eller vanföreställningar hen har är verkliga. När man bemöter en person som berättar om sina hallucinationer eller vanföreställningar skall man reagera neutralt, sakligt och respektfullt. Man skall inte bekräfta hallucinationerna eller vanföreställningarna. Om personen frågar ifall andra också ser eller hör dem kan man svara att man kan förstå att de känns verkliga för honom eller henne men att man själv inte ser eller hör dem. Man kan också lugna personen genom att säga att man är där för att hjälpa och hitta en lösning. Det lönar sig inte att hota personen med konsekvenser eller följder. (Rantaeskola m.fl., 2015, s. 113–114.)

Det kan vara utmanande att få talkontakt med en person som befinner sig i psykos och kontakten kan vara utmanande att behålla. En person som är i psykos kan reagera aggressivt om man försöker styra eller begränsa personens rörelser. Om möjligt skall man inte närma sig personen så att hen blir överraskad, t.ex. bakifrån. När man talar till personen skall man tala lugnt och entydigt. Det är även skäl att fästa uppmärksamhet på hur ögonkontakten påverkar personen, eftersom en person som befinner sig i psykos kan uppfatta det som obehaglig. Ifall man är bekant med personen sedan tidigare kan det ha en lugnande effekt att tilltala personen med dennes förnamn. (Rantaeskola m.fl., 2015, s. 113–114.)

3.4 En person som är påverkad av rusmedel

Med rusmedel avses i det här lärdomsprovet alkohol, droger eller läkemedel som påverkar människans nervsystem och känsloläge. En person som är påverkad av rusmedel kan bete sig hejdlöst, aggressivt eller ha humörsvängningar, personen kan söka sig till konflikter och personens koncentrationsförmåga samt omdöme kan vara nedsatta. Det är svårt att förutse hur en person som är påverkad av rusmedel kommer att reagera och bete sig och därför är det skäl att bemöta en person som är påverkad av rusmedel med försiktighet. (Rantaeskola m.fl., 2015, s. 128.)

Vid bemötande av en person som är påverkad av rusmedel skall man om möjligt hålla en bit avstånd, man skall hålla sig lugn och avslappnad. Det är bra att hålla sina händer synliga samt undvika att vända ryggen till kunden. Av säkerhetsskäl är det viktigt att fästa uppmärksamhet på var kunden

håller sina händer, eftersom vid missbruk av droger är nålar och andra vassa föremål oftast inblandade. (Rantaeskola m.fl., 2015.)

Man skall inte underskatta en person som är påverkad av rusmedel. Då man diskuterar med en person som är påverkad av rusmedel är det värt att undvika argumentation. Det är bäst att uppföra sig neutralt och undvika att skratta eller le. Man skall inte låta sig provoceras. Man skall heller inte skämma ut personen eller moralisera. (Rantaeskola m.fl., 2015, s. 128–129.)

Om möjligt, är det en fördel om man kan få vetskap om vilka rusmedel personen har använt. Abstinens är även något man bör beakta, eftersom en person som lider av abstinenssymptom befinner sig i stresstillstånd och det finns risk att personen betar sig aggressivt eller våldsamt. (Rantaeskola m.fl., 2015, s. 129–130.)

3.5 Självmord

Psykiska störningar är ofta en bakgrundsfaktor för självmord. Depression samt drogmissbruk ökar risken för självmord. Depression är den främst förekommande sjukdomen som är diagnostiserad hos personer som har begått självmord. (Heikkinen-Peltonen m.fl., 2014, s. 129.)

Sanna Hagman (2007) beskriver i boken *Pappa tog sitt liv* om hur självmordstankar kan drabba alla människor någon gång i livet, men för de som har psykiska sjukdomar, framför allt depression och psykos, är självmordstankar vanligare (Hagman, 2007, s. 21). Risken för självmord kan öka ifall en person har förlorat en nära anhörig, om personen varit med om en svår livshändelse, egen eller föräldrarnas skilsmässa, tidigare självmordsförsök, långvarig depression och ensamhet (Heiskanen m.fl., 2006, s. 26). En människa som talar om självmord skall tas på allvar, eftersom tankar om självmord redan är ett tecken på att den psykiska hälsan har rubbats (Heiskanen m.fl., 2006, s. 32).

Heiskanen m.fl. (2006) beskriver tre steg för att bedöma ifall en person är självdestruktiv. Först kan man samtala med personen allvarligt och rakt på sak. Man kan t.ex. fråga om personen känner av stress eller depression. Till följande kan man fråga personen rakt ifall hen har självmordstankar. Om personer berättar att hen haft självmordstankar befinner sig personen i riskgruppen. Ifall personen befinner sig i riskgruppen skall man försöka reda ut graden av risk. För att reda ut graden av risk kan man fråga personen om hen har en färdig plan för självmord, om personen tidigare har försökt begå

själv mord och genom att reda ut om personen har de medel som krävs för att fullfölja sina planer. (Heiskanen m.fl., 2006, s. 45.)

Heiskanen m.fl. (2006) beskriver också en minnesregel, som man kan använda sig av för att bedöma risken för självmord. Minnesregeln är ART. I denna regel står bokstaven A för aktuell plan, dvs. har personen en aktuell plan att begå självmord. Bokstaven R står för redskap, med detta avses sättet att begå självmordet på. Bokstaven T står för tidigare försök. Har personen gjort tidigare självmordsförsök ökar det risken att personen gör ett nytt försök. Om dessa tre punkter uppfylls, är risken för självmord hög. (Heiskanen m.fl., 2006, s. 44.)

3.6 Mentala störningar och polisens agerande i Polisyreshögskolans läroplan

Vid tidpunkten för denna undersökning genomgår polisstuderande 6 perioder utbildning vid Polisyreshögskolan före sin praktikperiod. Undervisning om mentala störningar och polisens agerande i YH-examen för polis ingår i kursen Alarmuppdrag och övervakning 1, som omfattar 5 studiepoäng och realiserar i perioderna 3 och 4. En studiepoäng motsvarar ca. 27 timmar av studier. (Polis YH-examen (180 sp) läroplan, läsåren 2020–2022.)

Kursen Alarmuppdrag och övervakning 1 innefattar ämnesshelheterna; polistaktik, upprätthållande av allmän ordning och säkerhet, behandling av personuppgifter inom polisen, hemalarmsuppdrag, mentala störningar och polisens agerande samt polisens underrättelsesystem. Ett av kursens kompetensmål är att lära sig att kommunicera i olika situationer. Till kompetensmålen hör bland annat också att lära sig situations- och riskbedömning i olika uppdrag, lära sig att beakta arbets säkerheten och hur man fungerar i olika roller i polispatrullen samt hur man sköter olika uppdrag. (Polis YH-examen (180 sp) läroplan, läsåren 2020–2022.)

Mentala störningar och polisens agerande som ämnesshelhet innefattar att den studerande lär sig att hantera berusade personer, känna igen och hantera störande beteende, kunskap om hemlarm och våld i nära relationer, mentala störningar och polisens agerande samt utlänningsövervakning. (Polis YH-examen (180 sp) läroplan, läsåren 2020–2022.)

YH2020-klassen fick undervisning om mentala störningar i period 4 i sina studier. Undervisningen realiserades genom en föreläsning som innehöll information om psykos, personlighetsstörningar, självskadebeteende och självmord samt stress. Utöver detta har klassen haft praktiska övningar

under studietiden, där polisens agerande gällande självdestruktivitet eller mentala störningar varit en del av inlärningsmålen. I läroplanen för Polis YH-examen ingår även undervisning i trafikpsykologi och förhörpsykologi. (Polis YH-examen (180 sp) läroplan, läsåren 2020–2022.)

3.7 Undersökning om polisers upplevelser

Som tidigare nämnt har Anton Batalha (2012) gjort en undersökning med titeln *Polisers upplevelse av möte med personer med psykisk ohälsa* där han undersökt hur poliser beskriver sina möten med personer med psykisk ohälsa. Batalha (2012) har genomfört sin undersökning genom att göra nio kvalitativa intervjuer med yrkesverksamma poliser i Sverige. De poliser som Batalha (2012) intervjuat hade beskrivit sina möten med personer, som har psykiska störningar som "kontinuerlig riskbedömning" och "en balansgång" eftersom de ansåg att personer som lider av psykisk ohälsa kan vara oberäknliga. Batalha (2012) skriver att de poliser han intervjuade resonerade en hel del kring säkerhetsaspekterna. Enligt resultatet från intervjuer hade de poliser som intervjuades en uppfattning att det finns en förhöjd risk för våld i möten med personer som har en psykisk störning. (Batalha, 2012.)

De poliser som Batalha (2012) intervjuat berättade att dessa bemötanden präglades av oförutsägbarhet. Enligt de som Batalha (2012) intervjuat berodde oförutsägbarheten till en viss del av att de inte kunde läsa av dessa personer på samma sätt, som en person som inte har en psykisk störning. Situationerna där polisen bemöter en person som har en psykisk störning beskrevs som obekväma och att polisen behöver vara på sin vakt. (Batalha, 2012.)

De poliser som Batalha (2012) hade intervjuat i sin avhandling ansåg att kommunikationen i möten med personer som har en psykisk störning är krävande och svår. Hur polisen kommunicerar med en person som har en psykisk störning kan ha betydelse för hur situationen utvecklar sig. I Batalhas (2012) avhandling framkommer det att polisens uppgift i möten med personer, som har en psykisk störning, inte är att ge vård utan att betrygga situationen. I intervjuerna hade det dock framkommit att de som intervjuades kände att de ibland gjorde vårdpersonalens arbete i dessa situationer.

De poliser som Batalha (2012) hade intervjuat var av den åsikt att de har fått för lite utbildning i att bemöta personer som har en psykisk störning med hänsyn till hur ofta dessa möten sker i polisens arbete och hur mycket kunskap dessa situationer kräver. Konsekvenserna som de intervjuade ansåg att brist på utbildning kan leda till är att; personerna som polisen bemöter inte får den vård och hjälp

de behöver, att situationerna eskalerar till att polisen blir tvungen att använda maktmedel samt att polisen gör förhastade beslut eller felbedömningar i dessa situationer. (Batalha, 2012.)

De poliser som Batalha (2012) intervjuat i sin avhandling hade arbetserfarenhet i genomsnitt ca. 4 år som polis. De som intervjuades värdesatte sin arbetserfarenhet högt och ansåg att de har lärt sig av sina erfarenheter att bemöta personer som har psykisk störning. (Batalha, 2012.)

Eftersom de svar som jag kommer att analysera i mitt lärdomsprov är av polisstuderande medan de som Batalha (2012) intervjuat var poliser med två till sju år arbetserfarenhet kan jag inte direkt jämföra resultatet jag får med resultatet i Batalhas (2012) avhandling. Avhandling ger dock en indikation på att poliser i Sverige önskar att de fick mera utbildning i att bemöta personer som har en psykisk störning och att mycket av den kunskap poliserna har kommer genom arbetserfarenhet.

3.8 Undersökning om polisens förutsättning att bemöta psykiskt sjuka

I Sverige har Exquiro Market Research (2008) genomfört en undersökning på begäran av Polisförbundet i Sverige. Undersökningen med titeln *Har polisen rätt förutsättningar att bemöta psykiskt sjuka* har genomförts genom en enkätstudie som besvarats av 2024 medlemmar som tillhör Polisförbundet i Sverige. Undersökningen har behandlat ämnen som hur poliser ser på kontakten med psykvården samt hur poliser upplever att handräckningen för psykvården fungerar. (Exquiro Market Research, 2008.)

Gällande frågan angående polisens upplevelser vid handräckningen för psykvården ansåg 5 % av de som besvarat frågan att de alltid känner sig säkra vid uppdrag som gäller handräckning för psykvården medan 12 % upplevde att de aldrig känner sig säkra. 67 % upplevde att de känner sig säkra i över hälften av situationerna medan 16 % upplevde att de känner sig säkra i maximalt hälften av situationerna. (Exquiro Market Research, 2008.)

Enligt resultatet från undersökningen hade 42 % av de som medverkat i undersökningen besvarat att de känt känslor av obehag i samband med uppdrag som gäller handräckning för psykvården under det föregående året vid den tidpunkt som undersökningen genomfördes. De som besvarat undersökningen hade möjlighet att med egna ord berätta på vilket sätt de känt av obehag vid dessa handräckningar. Oberäknelighet och obehag var ord som var återkommande ord i dessa svar. Flera av de som besvarat frågan ansåg att de inte fått tillräcklig information om vad personen har för sjukdom och ifall det finns risk för att personen kan vara aggressiv. (Exquiro Market Research, 2008.)

3.9 Tillämpning av processuell rättvisa i bemötanden med psykiskt sjuka

I artikeln *Applying Procedural Justice Theory to Law Enforcement's Response to Persons With Mental Illness*⁶ skriven av Amy C. Watson och Beth Angell (2007) publicerad i USA diskuterar Watson och Angell om tillämpning av den *processuella rättvisan* i bemötande mellan poliser och personer med psykisk ohälsa samt betydelsen av det. Enligt teorin om processuell rättvisa är människor mer intresserade av hur rättsprocessen utfördes än själva resultatet. Watson och Angell anser att utbildning i processuell rättvisa kunde komplettera den befintliga utbildningen som poliser får gällande bemötande med personer som lider av psykisk ohälsa. (Watson & Angell, 2007.)

Watson och Angell (2007) har använt bland annat undersökningar som grund till sin information i artikeln. De beskriver att ett återkommande tema i dessa undersökningar är att poliser inte känner sig kvalificerade eller tillräckligt utbildade att hantera uppdrag som involverar möten med personer som lider av psykisk ohälsa. Enligt en av undersökningarna som Watson och Angell (2007) använt som källa i sin artikel är de första sekunderna av ett bemötande, som polisen har med någon som har en psykisk störning, avgörande för hur interaktionen kommer att fortskrida. Om polisen använder de första sekunderna till att skapa en verbal kontakt med personen kan det minska på risken att situationen eskalerar sig till våldsamheter. I artikeln redogörs det också för att de uppdrag som berör en person med en psykisk störning kan ha bättre resultat om polisen inte har för bråttom med att utföra uppdraget. (Watson & Angell, 2007.)

Watson och Angell beskriver i artikeln hur processuell rättvisa kan ha stor betydelse för hur en person med en psykisk störning förhåller sig till fortsatt vård eller för eventuella framtida bemötanden med myndigheter. Hur polisen bemöter en person med en psykisk störning kan inverka på om personen är samarbetsvillig eller gör motstånd. Om polisen beaktar den processuella rättvisan kan det ha både omedelbar samt långsiktig inverkan. Enligt Watson och Angell betyder processuell rättvisa i dessa situationer att personer som polisen är i kontakt med känner att de blir hörda, mötta med värdighet och blir behandlade med respekt och artighet. En person som anser sig ha blivit bra behandlad av polisen lyssnar mer sannolikt på polisens förslag. (Watson & Angell, 2007.)

---

⁶ Tillämpning av teorin om processuell rättvisa i brottsbekämpande myndigheters bemötanden med personer som lider av psykisk ohälsa (min översättning)

Som slutsats i artikeln har Watson och Angell beskrivit att när en person med psykisk ohälsa känner att de har blivit bemötta med respekt och anständigt av polisen, är de mera benägna att samarbeta i stället för att göra motstånd mot polisen (Watson & Angell, 2007).

4 RESULTAT

I det här kapitlet presenterar jag resultat och slutsatser samt den analys jag dragit utifrån materialet samt de paralleller som jag dragit med den teori som presenterats i föregående kapitel. Som tidigare nämnt har en del frågor varit slutna frågor, med färdiga svarsalternativ, medan en del frågor har varit öppna frågor som besvarats med egna ord. Frågorna med färdiga svarsalternativ är påståenden, där den som besvarat frågan har valt det svarsalternativ som stämmer bäst in på dem, enligt dem själva.

Av de slutna frågorna har jag skapat stolpdigram, där man kan se hur många svar de olika svarsalternativen fått. Höjden på stapeln beskriver hur många som valt ifrågavarande alternativ. Dessa presenterar jag först i resultatet. Av de öppna frågorna har jag gjort en innehållsanalys, där jag sökt efter teman och kategorier. Dessa har jag presenterat längre fram i resultatet. Jag har också lyft fram några citat från svaren.

4.1 Kompetens att identifiera en person som är deprimerad

I det följande presenteras svaren till frågorna som berörde möten med personer som är deprimerade och en kort analys av hur svaren fördelat sig mellan de olika svarsalternativen.

Figur 1. Diagram över svaren till frågan; jag anser att jag känner igen en person som är deprimerad.

Ingen av svarande har i detta påstående (figur 1) valt alternativen "stämmer inte alls" eller "vet inte". Av det här kan man dra den slutsatsen att dessa studerande åtminstone anser sig ha någon kunskap om hur de kan känna igen en deprimerad person. Största delen, 14 av 19, dvs. 74 % har valt svarsalternativet "stämmer delvis". Hur de svarande har resonerat kring ordet *delvis* kan man inte bedöma, eftersom de inte har haft möjlighet att besvara frågan med egna ord eller förklara varför de har valt det alternativet. Fyra av de 19 som besvarat frågan, 21 %, har valt svarsalternativen "stämmer bra" eller "stämmer mycket bra", vilket betyder att nästan en fjärdedel anser sig ha goda kunskaper att känna igen en person som är deprimerad. Endast en person har valt alternativet "stämmer dåligt".

Figur 2. Diagram över svaren till frågan; jag vet hur jag skall närma mig och tilltala en person som är deprimerad.

Av detta diagram (figur 2) kan man dra samma slutsats som från diagrammet i figur 1, dvs. ingen har valt svarsalternativen "stämmer inte alls" eller "vet inte" och därmed kan man anta att de som besvarat frågan anser att de åtminstone har någon kunskap i hur de skall närma sig och tilltala en person som är deprimerad. I detta påstående har dock svarsalternativet "stämmer dåligt" fått flera svar än i det föregående påståendet och därför kan det tolkas som att en del av de som besvarat frågorna anser att de kan känna igen en person som är deprimerad men vet inte med säkerhet hur de skall närma sig och tilltala personen. I den här frågan dominerar också svarsalternativet "stämmer delvis".

Som det framkommer i avsnitt 3.3.1 är depression en riskfaktor för självdestruktivitet och självmord (Heikkinen-Peltonen m.fl., 2014). Därför är det viktigt att polisen reagerar om de ser tecken på att en person är deprimerad.

4.2 Kompetens att identifiera en person som har en psykisk störning

I det följande presenteras svaren till frågorna som berörde möten med personer som har en psykisk störning och en kort analys av hur svaren fördelat sig mellan de olika svarsalternativen.

Figur 3. Diagram över svaren till frågan; jag anser att jag känner om en person har en psykisk störning.

I det här påståendet (figur 3) har ingen av de som besvarat frågan valt svarsalternativen "stämmer inte alls" eller "vet inte", vilket även här kan tolkas som att alla de som besvarat frågan anser att de har någon baskunskap i att känna igen en person som har en psykisk störning. En person, 5 % av de som besvarat frågan, har valt svarsalternativet "stämmer dåligt", medan resterande 18 har valt "stämmer delvis" eller "stämmer bra". I den här frågan har alternativet "stämmer bra" fått flest val. Tio, dvs. 53 %, av alla de som besvarat frågan har valt det alternativet. Därför kan man dra den slutsatsen att mer än hälften av de som besvarat frågan anser att de kan känna igen en person som har en psykisk störning.

Alternativet "Stämmer delvis" har valts av 42 % och även här är det svårt att klargöra hur de som svarat har tolkat ordet *delvis*, eftersom de inte har haft möjlighet att besvara frågan med egna ord eller förklara varför de har valt det alternativet.

Figur 4. Diagram över svaren till frågan; jag vet hur jag skall närma mig och tilltala en person som har en psykisk störning.

Även i detta påstående (figur 4) har ingen av de som besvarat frågan valt alternativen "stämmer inte alls" eller "vet inte", vilket även här kan tolkas att alla de som svarat anser sig ha någon kunskap om hur de skall närma sig och tilltala en person som har en psykisk störning. Ingen har valt alternativet "stämmer mycket bra" men fyra, dvs. 21 %, har valt alternativet "stämmer bra". Alternativet "stämmer bra" har dock fått färre svar än i föregående påstående, 21 % jämfört med 53 % i föregående fråga, av vilket man kan dra den slutsatsen att fem av de tio som i tidigare fråga valt detta alternativ anser att de kan känna igen en person som har en psykisk störning, men anser att de inte har lika bra kunskaper i hur de skall närma sig och tilltala personen.

I det här påståendet har sju, dvs. 37 %, valt alternativet "stämmer dåligt" medan detta alternativ i föregående påstående hade valts av endast en person, 5 %. Genom att jämföra svaren i föregående påstående och i detta påstående kan man tolka det som att en stor del av de som besvarat frågorna anser att de nog kan känna igen en person som har en psykisk störning men vet inte hur de skall närma sig eller tilltala personen.

Såsom det framkommit i delkapitel 3.3 skall man möta en person som man anser har en psykisk störning med neutralt och sakligt beteende. Om personen har hallucinationer eller vanföreställningar skall man inte bekräfta dessa. (Rantaeskola m.fl., 2015.) Om det finns misstanke om att personen är i ett psykotiskt tillstånd skall alltid sjukvården kontaktas (Heiskanen m.fl., 2006). Även i artikeln skriven av Watson och Angell (2007), som presenterades i delkapitel 3.9, betonas det neutrala, sakliga och respektfulla beteendet i möten med personer som har en psykisk störning.

4.3 Kompetens att bedöma risken för självmord

I det följande presenteras svaren till frågorna som berörde möten med personer som är självmordsbenägna och en kort analys av hur svaren fördelat sig mellan de olika svarsalternativen.

Figur 5. Diagram över svaren till frågan; jag anser att jag kan bedöma hur omedelbar risken för självmord är.

I detta påstående har avsikten varit att reda ut ifall de som besvarat frågan anser sig kunna bedöma hur omedelbar risk det är att en person begår självmord. Här har nio, 47 %, valt svarsalternativet "stämmer delvis" och två, 11 %, har valt alternativet "stämmer bra". Man kan tolka det som att sammanlagt 11 personer, 58 %, anser sig till en viss del eller bra kunna bedöma hur omedelbar risken är. Sex personer, 32 %, har valt alternativet "stämmer dåligt" och en person, 5%, har valt alternativet "vet inte".

Figur 6. Diagram över svaren till frågan; jag vet hur jag skall närma mig och tilltala en person som agerar självdestruktivt.

I detta påstående har endast en person, 5 %, valt alternativet "stämmer dåligt". I tidigare påståendet hade detta alternativ valts av 32 %. Av detta kan man dra slutsatsen att en stor del av de som anser sig ha dåliga kunskaper att bedöma självmordsrisken vet åtminstone delvis hur de skall tilltala en person som agerar självdestruktivt. Alternativet "stämmer delvis" har även i denna fråga fått flest val. 68 % anser att detta alternativ stämmer bäst in på dem. Alternativet "stämmer bra" valdes av 16 %.

I delkapitlet 3.5 presenterades tre steg för hur man kan bedöma hur allvarlig självmordsrisken är samt en minnesregel för detta (Heiskanen m.fl., 2006). Svaren indikerar på att en del av de som besvarat frågan anser att de har bättre kunskap i att tilltala och bemöta en person som är självdestruktiv än att bedöma hur omedelbar risken för självmord är. Därför kunde en minnesregel som denna vara något som man kunde ta upp i utbildningen vid Polisyrkeshögskolan gällande självdestruktivitet. Det är dock viktigt att komma ihåg att om det redan finns något som antyder på att en person kan agera självdestruktivt skall polisen se till att sjukvården kontaktas.

4.4 Känslor som väcks i utmanande interaktionssituationer

För att skapa djupare förståelse i hur de som besvarat frågeformuläret förhåller sig till möten med deprimerade personer och personer som har en psykisk störning valde jag även att analysera svaren till följande frågor;

- Vilka känslor väcker det hos dig när du möter en person som är deprimerad?
- Vilka känslor väcker det hos dig när du möter en person med en psykisk störning?

Dessa frågor fick besvaras med egna ord. Jag har gjort en innehållsanalys av svaren till dessa frågor genom att hitta olika teman i svaren. Båda av frågorna hade besvarats av 15 personer, dvs. fyra personer hade inte besvarat frågorna.

Gällande svaren till frågan "vilka känslor väcker det hos dig när du möter en person som är deprimerad" betonades temana *empati och sympati, vilja att hjälpa, utmanande* och *inga speciella känslor*. En tredjedel av de som besvarat frågan hade i sina svar skrivit att det väcker känslor av sympati eller empati. I fyra av svaren kunde jag urskilja ord och meningar som antydde på att dessa personer känner att det är utmanande att möta deprimerade personer. De skrev bland annat att personer som är deprimerade eventuellt inte är öppna om sitt mående eller inte är mottagliga för hjälp samt att det är svårt att veta hur man skall kommunicera med personen.

Exempel 1: Oftast känns det svårt eftersom deprimerade människor inte är mottagliga för vård eller hjälp. Det är en lång process och kräver att man först vinner personens förtroende.

Det var flera som i sina svar betonade känslan av att vilja hjälpa personen. Några hade besvarat frågan med att dessa situationer inte väcker några känslor hos dem eller att de inte vet.

Exempel 2: Ja det väcker känslor t.ex. att man vill hjälpa personen och få den på bättre vägar.

Gällande frågan "vilka känslor väcker det hos dig när du möter en person med en psykisk störning" uppkom följande teman i svaren; *uppmärksam, brist på kunskap* och *osäkerhet*.

En tredjedel av de som besvarat frågan hade beskrivit att de är mera uppmärksamma i dessa bemötanden. I flera av svaren hade det betonats att dessa personer kan vara oberäkneliga och att de därför är mera uppmärksamma i de situationer där de bemöter en person med en psykisk störning. I undersökningarna presenterade i delkapitel 3.7 (Batalhas undersökning) och 3.8 (Exquiro Market Research undersökning) var oberäknelighet i möten med personer som har en psykisk störning ett återkommande ord använt av poliser som deltagit i undersökningarna. Också de som deltagit i Batalhas undersökning hade beskrivit att de är mera uppmärksamma i dessa situationer.

Exempel 3: Jag är oftast mer på alerten eftersom personer med psykiska störningar kan vara oberäkneliga.

I många svar betonades okunskap och osäkerhet. Många hade i sina svar skrivit att de inte har tillräckligt med kunskap i att bemöta personer med psykiska störningar eller att känna igen de olika psykiska störningarna samt osäkerhet hur man borde agera. Några hade även i denna fråga svarat att det inte väcker känslor hos dem.

Känsla av osäkerhet var även något som uppkom i Polisförbundets undersökning som presenterades i delkapitel 3.8. Endast 5 % hade i undersökningen besvarat att de alltid känner sig säkra i situationer där de är i kontakt med personer som på något vis har en rubbning på den psykiska hälsan.

Resterande ansåg att de åtminstone i en del av situationerna känner sig osäkra och 12 % av alla som besvarat frågan ansåg att de alltid känner sig osäkra. Därmed kan man dra den slutsatsen att känsla av osäkerhet i dessa situationer inte är något som endast oerfarna och nyutbildade poliser känner, utan en känsla som även mera erfarna poliser känner i bemötanden med personer som har en psykisk störning. Det här betonar hur viktigt det är med ändamålsenlig utbildning inom ämnet, både i grundutbildningen och fortutbildningen för poliser.

4.5 Kunskaper och färdigheter

Den sista frågan som jag har valt att analysera svaren till var; vilken typ av kunskap eller färdigheter saknar du för att med större självsäkerhet kunna agera i utmanande interaktionssituationer? Denna fråga hade besvarats av alla 19 personer. De teman som betonades i svaren var *utbildning, kunskap, kommunikationsfärdigheter* och *erfarenhet*.

Sju av de som besvarat frågan hade i sina svar betonat att de vill ha mera utbildning. En del av dessa hade beskrivit vilken typ av utbildning de önskade, medan en del endast hade besvarat frågan genom att skriva att de vill ha mera utbildning, men inte specifikt i vad. Några hade beskrivit att de skulle önska sig mera utbildning i psykologi och om det mänskliga psyket och några önskade sig utbildning i hur man bemöter dessa personer i utmanande interaktionssituationer.

I delkapitel 3.6 presenterades hur undervisningen inom temat mentala störningar och polisens agerande beskrivs i läroplanen för Polis YH-examen. Undervisning inom psykologi nämns inte skilt i läroplanen, förutom trafikpsykologi och förhörpsykologi. I samma kapitel framkom det även att

YH2020 klassen har fått utbildning i psykos, personlighetsstörningar, självskadebeteende, självmord samt stress under föreläsningar. I svaren framkom det att en del studerande efterlyste mera utbildning inom psykologi.

Exempel 4: Utbildning inom psykologi/psykologiska färdigheter. Kunskaper i att tala.

Exempel 5: Kan ej säga specifikt men behöver mera utbildning i det.

Kommunikationsfärdigheter var en aspekt som togs upp av flera i deras svar, d.v.s. hur man öppnar upp kommunikationen och kunskap om hur man ska kommunicera i dessa situationer. I delkapitel 3.6 presenterades kursen Alarmuppdrag och övervakning 1 inlärningsmål. Ett av kursens inlärningsmål är att lära sig att kommunicera i olika situationer. Under kursen har studerande olika praktiska övningar, i vilka man övar bl.a. kommunikation. Undervisning i kommunikation var dock något som studerande efterlyste mera av.

Exempel 6: Mer praktiska övningar hur man kan kommunicera i situationerna.

Fyra personer hade i sina svar nämnt erfarenhet eller arbetserfarenhet.

Exempel 7: Erfarenheter i sådana situationer.

Exempel 8: Arbetserfarenhet, möte med självdestruktiva personer och utbildning om hur de bör bemötas och vad som kan frågas och hur.

Även i Anton Batalhas (2012) undersökning, som presenterades i delkapitel 3.7, hade informanterna efterlyst mera utbildning och träning gällande kommunikation i dessa situationer. Informanterna ansåg att de inte har tillräcklig utbildning att hantera personer med psykiska störningar och de värdesatte sin erfarenhet av sådana situationer högt. Informanterna i Batalhas (2012) undersökning ansåg att kommunikation i möten med personer som har en psykisk störning är krävande. De påpekade också att hur polisen kommunicerar kan ha betydelse för hur situationen utvecklar sig. Även i Watson och

Angells (2007) artikel, som presenterades i delkapitel 3.9, betonades vikten av kommunikation i dessa situationer.

4.6 Sammanfattning och diskussion av resultatet

De två huvudfrågorna som jag önskade få svar på genom denna undersökning var;

- Hur bedömer en yngre konstapel sina egna färdigheter och kunskaper för att bemöta personer som har depression, psykiska störningar eller som riskerar att begå självmord?
- Vilken typ av kunskaper och färdigheter yngre konstaplar önskade att de hade för att mera självsäkert kunna agera i dessa situationer?

Den slutsats man kan dra från frågorna med de färdiga svarsalternativen är att alla de yngre konstaplar, vilkas svar jag analyserat i detta lärdomsprov, åtminstone anser sig ha någon baskunskap i att känna igen personer som är deprimerade eller har en psykisk störning samt hur de skall tilltala och närma sig dessa personer, eftersom ingen av de som besvarat frågorna hade valt svarsalternativ "stämmer inte alls" eller "vet inte" på något av påståendena.

När det gäller påståendena "jag anser att jag känner igen en person som är deprimerad" och "jag vet hur jag skall närma mig och tilltala en person som är deprimerad" hade största delen av dessa yngre konstaplar valt svarsalternativet "stämmer delvis". Alternativet "stämmer dåligt" hade vid det andra påståendet fått fler val än vid det första påståendet. Av hur svaren fördelat sig på de olika alternativen kan man dra den slutsatsen att de flesta av de yngre konstaplar som besvarat frågorna anser att de delvis anser sig ha kunskaper och färdigheter att känna igen samt närma sig och tilltala en person som är deprimerad.

I påståendet "jag anser att jag känner igen om en person har en psykisk störning" hade alternativet "stämmer bra" fått flest val. Även alternativet "stämmer delvis" hade valts av många. Av detta kan man tolka att de yngre konstaplar som besvarat dessa frågor anser att de har bättre kunskaper att känna igen en person som har en psykisk störning än en person som är deprimerad.

Genom att granska hur svaren fördelat sig mellan påståendena "jag anser att jag känner igen om en person har en psykisk störning" och "jag vet hur jag skall närma mig och tilltala en person som har en psykisk störning" kan man göra den tolkningen att en del av de som besvarat frågorna anser att de delvis eller bra kan känna igen en person som har psykiska störningar, men av dessa anser inte alla

att de har kunskaper att närma sig och tilltala dessa personer. Brist på kunskap och för lite utbildning är något som även uppkommer i Anton Batalhas (2012) undersökning samt i Watson och Angells (2007) artikel. Av detta kan man dra den slutsatsen att mera utbildning inom ämnet är inte endast något som yngre konstaplar efterlyser, utan också färdigt utbildade poliser och inte endast finländska poliser.

Genom att jämföra svaren till påståendet "jag anser att jag kan bedöma hur omedelbar risken för självmord är" samt svaren till påståendet "jag vet hur jag skall närma mig och tilltala en person som agerar självdestruktivt", kan man konstatera att en tredjedel av de som besvarat frågan anser att alternativet "stämmer dåligt" beskriver deras kunskaper att känna igen hur omedelbar risken för självmord är, men nästan alla av dem anser att de vet hur de skall närma sig och tilltala en självdestruktiv person. Därmed kunde man dra den slutsatsen att många av de som besvarat dessa frågor anser att de delvis har kunskap om hur de skall närma sig och tilltala en självdestruktiv person, men en stor del av dessa är osäkra om de har kunskap att bedöma hur allvarlig risken för självmord är.

Beträffande frågorna om vilka känslor som uppkommer vid möten med personer som är deprimerade och möten med personer som har en psykisk störning kan man konstatera att teman som uppkom i svaren skiljde sig åt från varandra. När det gäller deprimerade personer var det många som besvarat att det uppstår en känsla av att vilja hjälpa personen, men att det känns svårt. Gällande möten med personer som har en psykisk störning var det fler som beskrev att de är mera uppmärksamma i dessa situationer. Känslan av okunskap och osäkerhet beskrevs gällande möten med personer som har psykiska störningar. Eftersom jag inte hittat tidigare undersökningar från polisens synvinkel gällande specifikt bemötanden med deprimerade personer finns det inte något jag kan jämföra detta med. Känslor som beskrevs i frågan gällande bemötande av personer med en psykisk störning var dock mycket lika med de som hade beskrivits i Anton Batalhas (2012) undersökning.

När det gäller frågan om vilka kunskaper och färdigheter dessa yngre konstaplar önskade att de hade gällande dessa bemötanden kan man konstatera att många efterlyste kommunikationsfärdigheter. Även av svaren till de slutna frågorna kunde man tyda att de som besvarat frågorna ansåg att de har bättre kunskaper i att känna igen en person som är deprimerad eller har en psykisk störning än i kunskaper hur de skall närma sig och tilltala personen. Av svaren kan det tolkas att kommunikationsfärdigheter är något som de anser kunde utvecklas. Erfarenhet var också något som betonades i denna fråga. Såsom det också framkom i Watson och Angells (2007) artikel samt i Anton

Batalhas (2012) undersökning, anser även färdigt utbildade poliser att kommunikation i dessa situationer är krävande. Det framkom också i dessa undersökningar att poliserna som deltagit i undersökningarna efterlyste mera utbildning inom ämnet.

Genom att sammanfatta dessa resultat kan man dra den slutsatsen att de yngre konstaplar som besvarat dessa frågor anser att de åtminstone har en baskunskap i att agera i dessa utmanande interaktionssituationer. Det var dock varierande ifall de ansåg att de vet hur de skall närma sig och tilltala personer i dessa situationer. Erfarenhet samt kommunikationsfärdigheter var det som de önskade att de hade gällande dessa situationer.

Att få mera erfarenhet är något som tar tid och som förutsätter att man upplever sådana situationer, där erfarenhet kan erhållas. Erfarenhet är även något som inte går att lära ut i skolan. Dock tyder det som uppkommit i teoridelen samt resultatet av denna undersökning på att poliser i allmänhet känner att det finns brister i utbildningen gällande personer som har en psykisk störning, depression eller riskerar att agera självdestruktivt.

I artikeln av Watson och Angell (2007) som presenterade i delkapitel 3.9 framkom det att polisens agerande i möten med personer som har en psykisk störning kan ha inverkan på hur samarbetet med personen och andra myndigheter fortskrider. Om personen behandlas på ett värdigt sätt är det mer sannolikt att personen samarbetar med polisen men även med vårdpersonalen i fortsättningen. Därför är det även från vårdens synvinkel viktigt att poliser vet hur de skall agera i dessa situationer och har kunskap om hur de skall bemöta personer som har en psykisk störning.

5 SAMMANFATTNING OCH DISKUSSION

Idén för ämnet till detta lärdomsprov uppkom genom att jag beslöt mig för att hjälpa till med HAAVA-projektet och översätta frågeformuläret samt tillhörande följebrev från finska till svenska. Jag beslöt mig för att utnyttja möjligheten att använda mig av frågorna i frågeformuläret. Syftet med mitt lärdomsprov var att kartlägga om polisstuderande, som genomför sin arbetspraktik, anser sig ha kunskap i att agera i situationer i vilka de bemöter en person som är deprimerad, har en psykisk störning eller riskerar att begå självmord. Syftet kunde möjligen ha uppnåtts bättre om jag hade ställt specificerande frågor. Dock ger resultatet en indikation på hur polisstuderande uppfattar sina egna kunskaper och vilka färdigheter de efterlyser gällande dessa teman.

Utmaningen med undersökningen var att frågorna var färdigt formulerade och att jag behövde anpassa mina undersökningsfrågor utifrån de färdigt utformade frågorna. Till en del av frågorna skulle jag gärna ha ställt följdfrågor eller bett de som besvarat frågan att beskriva mera ingående varför de valt de olika svarsalternativen. Undersökningen kunde möjligen ha gett bättre resultat om jag skulle ha utformat frågorna enligt min undersökningsfråga. Undersökningen ger dock indikationer på yngre konstaplars bedömning om sina kunskaper och färdigheter gällande de möten som beskrivits.

I denna undersökning beaktas dock inte varifrån kunskaperna och färdigheterna härstammar. En del av de som besvarat frågorna kan ha fått kunskaper och färdigheter från t.ex. tidigare utbildningar eller tidigare arbetserfarenhet. De åsikter och uppfattningar som framkommer gäller därför inte med säkerhet utbildningen vid Polisyreshögskolan. Jag skulle gärna ha kompletterat denna undersökning med att fråga om åsikterna kring undervisning vid Polisyreshögskolan gällande bemötanden som omfattar personer med psykisk ohälsa eller självdestruktivitet.

Ifall jag hade haft möjlighet att ställa specificerande frågor samt följdfrågor kunde denna undersökning möjligen ha haft bättre validitet. Som tidigare nämnt, har dock undersökningen gett riktgivande svar till undersökningsfrågorna. Beträffande reliabilitet vore det intressant att göra en liknande undersökning men i den be studerande från den finskspråkiga utbildningen besvara frågorna. De finskspråkiga och svenskspråkiga utbildningarna vid Polisyreshögskolan följer samma utbildningsplan och därmed ska utbildningarna motsvara varandra. Dock kan det finnas en del skillnader i hur genomförandet av undervisningen förverkligas.

Som vidare forskningsförslag kunde man fördjupa sig i detta ämne genom att skicka ut mera ingående frågeformulär eller intervjua studerande vid Polisyreshögskolan om hur de upplever utbildningen inom detta ämne. Som vidare forskning kunde man även undersöka vilken inverkan HAAVA-projektet i framtiden har på utbildningen, eftersom ett av projektets syften är att skapa utbildningsmaterial till grundutbildningen vid Polisyreshögskolan. Man kunde även göra en liknande undersökning, men i den analysera svaren från poliser, som redan har arbetserfarenhet.

Alla situationer är unika, vilket även gäller möten med personer som har en psykisk störning eller befinner sig i självmordsrisk. Man kan därmed inte exakt veta hur en situation utvecklar sig. Kommunikationsfärdigheter är dock något som man kan utveckla och i dessa situationer kan

kommunikationen spela en stor roll. Därför är det viktigt att kommunikationen i utmanande interaktionssituationer är något som man fäster uppmärksamhet vid i utbildningen av nya poliser.

REFERENSER

Amy C. Watson & Beth Angell. 2007. *Applying Procedural Justice Theory to Law Enforcement's Response to Persons With Mental Illness*. USA. American Psychiatric Association.

Tillgänglig: <https://ps.psychiatryonline.org/doi/epub/10.1176/ps.2007.58.6.787>

Batalha, Anton. 2012. *Polisers upplevelse av mötet med personer med psykisk ohälsa*. PDF publikation. Sverige. Ersta Sköndal University College, Department of Health Care Sciences.

Tillgänglig: <http://esh.diva-portal.org/smash/get/diva2:525691/FULLTEXT02.pdf>

Bell, Judith. 1993. *Introduktion till forskningsmetodik*. Lund. Studentlitteratur.

Berntsson, Erik; Bernhard-Oettel, Claudia; Hellgren, Johnny; Näswall, Katharina & Sverke, Magnus. 2016. *Enkät-metodik*. Stockholm. Natur & Kultur.

Exquiro Market Research. 2008. *Har Polisen rätt förutsättningar att bemöta psykiskt sjuka? - En undersökning bland 2024 poliser*. Sverige.

Tillgänglig: https://blaljus.nu/sites/default/files/filarkiv/pdf/2012_arkiv/forbundsundersokning.pdf

Fejes, Andreas & Thonberg Robert (Red). 2019. *Handbok i kvalitativ analys*. Stockholm. Liber AB.

Gustavson, Christina. 2006. *Masennus. Miten voit ehkäistä, lääkittää ja hoitaa*. Juva. WSOY.

Hagevi, Magnus & Visconi, Dino. 2016. *Enkäter. Att formulera frågor och svar*. Lund. Studentlitteratur.

Hagman, Sanna. 2007. *Pappa tog sitt liv. Om att gå vidare när det ofattbara händer*. Estland. Santérus Förlag.

Heikkinen-Peltonen, Riitta; Innamaa, Marja & Virta, Marjut. 2014. *Mieli ja terveys*. Helsingfors. Edita.

Heiskanen, Tarja; Salonen, Kristina; Kitchener, Betty & Jorm, Anthony. 2006. *Handbok i psykiska första hjälpen*. Österbotten projektet; Föreningen för Mental Hälsa i Finland. Vasa; Helsingfors.

Holme, Idar Magne & Solvang, Bernt Krohn. 1997. *Forskningsmetodik. Om kvalitativa och kvantitativa metoder*. Lund. Studentlitteratur.

Institut för hälsa och välfärd, THL. 2021. *Itsemurhien ehkäisy*.

<https://thl.fi/fi/web/mielenterveys/mielenterveyden-edistaminen/itsemurhien-ehkaisy>

(Hämtad 28.11.2021)

Institut för hälsa och välfärd, THL. 2021. *Mielenterveyshäiriöt*.

<https://thl.fi/fi/web/mielenterveys/mielenterveyshairiot>

(Hämtad 11.12.2021)

Jakobsson, Ulf. 2011. *Forskningens termer och begrepp: en ordbok*. Lund. Studentlitteratur.

Jalonen, Noora. 2020. *Mielenterveysongelmien tunnistaminen*. Tammerfors. Polisyrykeshögskolan.

Tillgänglig: <https://www.theseus.fi/handle/10024/342432>

Mentalvårdslagen 14.12.1990/1116, 5 kap. 30 §: Polisens skyldighet att ingripa.

Hämtad 10.1.2021

Mieli Ry. 2021. *Itsetuhoiset nuoret ja avunsaannin vaikeus huolettavat Kriisipuhelimessa*.

<https://mieli.fi/uutiset/itsetuhoiset-nuoret-ja-avunsaannin-vaikeus-huolettavat-kriisipuhelimessa/>

(Hämtad 28.11.2021)

Mieli Ry. 2021. *Joka kymmenes nuori aikuinen on harkinnut vakavasti itsemurhaa kuluneen koronavuoden aikana*.

<https://mieli.fi/uutiset/joka-kymmenes-nuori-aikuinen-on-harkinnut-vakavasti-itsemurhaa-kuluneen-koronavuoden-aikana/>

(Hämtad 28.11.2021)

Mieli Ry. 2021. *Kriisipuhelin*.

<https://mieli.fi/tukea-ja-apua/kriisipuhelin/>

(Hämtad 28.11.2021)

Mieli Ry. 2021. *Tilastotietoa mielenterveydestä.*

<https://mieli.fi/yhteiskunta/mielenterveys-suomessa/tilastotietoa-mielenterveydesta/>

(Hämtad 28.11.2021)

Olsson, Henny & Sörensen, Stefan. 2007. *Forskningsprocessen. Kvalitativa och kvantitativa perspektiv.* Stockholm. Liber AB.

Polis (YH)-examen (180 sp), Läroplan, Läsåren 2020-2022.

<https://polamk.fi/documents/25254699/37709942/Polis-yh-laroplan.pdf/>

(Hämtad 17.12.2021)

Poliisiammattikorkeakoulu. 2021. *Uudessa HAAVA-hankkeessa pohditaan itsemurhavaarassa olevan henkilön kohtaamista.*

<https://polamk.fi/-/uudessa-haava-hankkeessa-pohditaan-itsemurhavaarassa-olevan-henkilon-kohtaamista>

(Hämtad 15.4.2022)

Rantaeskola, Satu; Hyyti, Jari; Kauppila, Jaakko & Koskelainen, Mari. 2015. *Haastavat asiakastilanteet – väkivalta työssä.* Helsingfors. Talentum.

Ray, Emma. 2018. *Polisen och psykiatrin, en kvalitativ fenomenografisk undersökning om samarbetet mellan polisen och psykiatrin vid bemötande av en person med psykisk störning.* Tammerfors.

Polisyrrkeshögskolan.

Tillgänglig: <https://www.theseus.fi/handle/10024/156963>

Syrjälä, Leena; Ahonen, Sirkka; Syrjäläinen, Eija; Saari, Seppo. *Laadullisen tutkimuksen työtapa.* 1995. Helsingfors. Kirjayhtymä Oy.

Vähäkuopus, Inka. 2020. *Mielenterveyshäiriöisten kokemukset kohtaamisesta poliisin kanssa.*

Tammerfors. Polisyrrkeshögskolan.

Tillgänglig: <https://www.theseus.fi/handle/10024/339203>

BILAGA 1

Information om forskningsprojektet för deltagarna i undersökningen

Utmanande interaktionssituationer: Att möta en person som är självdestruktiv eller har en psykisk störning (HAAVA – Haastavat vuorovaikutustilanteet)

Haava projektet (Haastavat vuorovaikutustilanteet - utmanande interaktionssituationer) stöder verkställandet av den nationella strategin för psykisk hälsa och självmordsförebyggande programmet. Syftet är att ta fram utbildningsmaterial till polisens grundutbildning och fortbildning. Projektet genomförs i samarbete mellan expertgruppen för psykisk hälsa vid Institutet för hälsa och välfärd (THL) och Polisyrkeshögskolans undervisnings- och FUI-verksamhet. THL:s ledande expert Pia Solin (gruppen för psykisk hälsa, jämställdhetsenheten) fungerar som ansvarsperson för projektet

Frågorna i projektet berör möten med kunder som har psykiska störningar och/eller riskerar att agera självdestruktivt. Vilka erfarenheter har du av den typen av bemötanden? Vilka tankar har situationerna väckt? Vilken typ av utbildning skulle du önska dig relaterande mental hälsa eller självdestruktivitet?

Att delta i undersökningen är frivilligt. I undersökningen samlas inte in respondenternas direkta personuppgifter, såsom namn eller e-postadresser. Vi ber dig dock att meddela din ålder, kön, yrkestitel och arbetsåren som polis (eller att du är studerande). Uppgifterna används för att beskriva undersökningens målgrupp. Genom att svara på enkäten ger du lov till att dessa uppgifter används i undersökningen.

Informationen som samlas in behandlas informationssäkert och rapporteras så att det inte går att känna igen en enskild individ. Efter att projektet blivit slutförd förvaras informationen från undersökningen vid Polisyrkeshögskolan. Informationen från undersökningen kan överlåtas till studerande vid Polisyrkeshögskolan för att användas i lärdomsprov.

Tack för din medverkan!

Tilläggsinformation

Ledande expert Pia Solin

tel. 029 524 7332

pia.solin@thl.fi

Jämställdshetsenheten, Institutet för hälsa och välfärd

Undersökare Pirjo Jukarainen

tel. 029 548 3226

pirjo.jukarainen@poliisi.fi

Polisyrkeshögskolan

BILAGA 2

(HAAVA) Haastavat vuorovaikutustilanteet

UTMANANDE INTERAKTIONSSITUATIONER: Att möta en person som är självdestruktiv eller har en psykisk störning

BAKGRUNDSFRÅGOR

Ålder ☐ under 25 år ☐ 25-29 år ☐ 30-39 år ☐ 40-49 år ☐ 50-59 år ☐ över 60 år		Kön ☐ Kvinna ☐ Man ☐ Annat/jag vill inte berätta				
Yrkestitel ☐ yngre konstapel eller studerande ☐ äldre konstapel ☐ överkonstapel Utbildning i taktisk förhandling ☐ jag har genomfört grundkursen ☐ jag har genomfört fortsättningskursen ☐ jag har inte genomfört utbildningen		Arbetsåren som polis, praktiktiden inräknat ☐ under ett år ☐ 1-3 år ☐ 4-9 år ☐ 10-15 år ☐ 15-20 år ☐ över 20 år				
Polisenhet	☐	☐	☐	☐	☐	☐
	Polis-inrättningen i Helsingfors	Polis-inrättningen i Tavastland	Polis-inrättningen i Östra Finland	Polis-inrättningen i Östra Nyland	Polis-inrättningen i Sydöstra Finland	Polis-inrättningen i Lappland
	☐	☐	☐	☐	☐	☐
	Polis-inrättningen i Sydvästra Finland	Polisinrättningen i Västra Nyland	Polisinrättningen i Uleåborg	Polisinrättningen i Österbotten	Polis-inrättningen i Inre Finland	Polisyrikes-högskolan
	☐					
	Ålands polis-myndighet					

FRÅGOR SOM BERÖR RISKFAKTORER FÖR SJÄLVMORD

(Kryssa i rutan som stämmer bäst)

När du i ditt arbete möter en person som enligt din bedömning kan vara deprimerad:

	Stämmer inte alls	Stämmer dåligt	Stämmer delvis	Stämmer bra	Stämmer mycket bra	Vet inte
Jag anser att jag känner igen en person som är deprimerad	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Jag vet hur jag skall närma mig och tilltala en person är deprimerad	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Jag vet vilka tjänster en deprimerad person vid behov kan hänvisas till	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Vilka känslor väcker det hos dig när du möter en person som är deprimerad? Berätta med egna ord.

När du i ditt arbete möter en person som enligt din bedömning kan ha en psykisk störning:

	Stämmer inte alls	Stämmer dåligt	Stämmer delvis	Stämmer bra	Stämmer mycket bra	Vet inte
Jag anser att jag känner igen om en person har en psykisk störning	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Jag vet hur jag skall närma mig och tilltala en person som har en psykisk störning	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Jag vet vilka tjänster en deprimerad person vid behov kan hänvisas till	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Vilka känslor väcker det hos dig när du möter en person med psykiska störningar? Berätta med egna ord.

När du i ditt arbete möter en person som eventuellt använt droger:

	Stämmer inte alls	Stämmer dåligt	Stämmer delvis	Stämme bra	Stämmer mycket bra	Vet inte
	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Jag anser att jag känner igen en person som använder droger	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Jag vet hur jag skall närma mig och tilltala en person som använder droger	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Jag vet vilka tjänster en person som använder droger kan hänvisas till vid behov	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Vilka känslor väcker det hos dig när du möter en person som använder droger?

FRÅGOR SOM BERÖR SJÄLMORDSFÖREBYGGANDE

När du i ditt arbete möter en person som enligt din bedömning befinner sig i risk att begå självmord:						
	Stämmer inte alls	Stämmer dåligt	Stämmer delvis	Stämmer bra	Stämmer mycket bra	Vet inte
Jag anser att jag kan bedöma <i>hur omedelbar</i> risken för självmord är	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Jag vet hur jag skall närma mig och tilltala en person som agerar självdestruktivt	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Jag vet <i>hur</i> jag skall fråga av personen om hen kommer att begå självmord	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Jag vågar fråga personen om hen tänker begå självmord	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Jag vågar fråga personen hur hen tänker begå självmord	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Jag vet vilka tjänster en person som riskerar att begå självmord kan hänvisas till	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Vilka känslor väcker det hos dig när du möter en person som riskerar att begå självmord?						
	Stämmer inte alls	Stämmer dåligt	Stämmer delvis	Stämmer bra	Stämmer mycket bra	Vet inte
Jag känner mig otrygg i närheten av en person som överväger att/försöker begå självmord	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Jag känner mig obekvämt i närheten av en person som överväger att/försöker begå självmord	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Jag känner mig osäker på hur jag ska bedöma hur allvarlig situationen är	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Jag är rädd att jag förolämpar personen med mina ord	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Jag är rädd att jag inte kan hjälpa personen	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Jag är rädd att jag inte kan fråga om risken för självmord på rätt sätt	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Jag är rädd att mina handlingar orsakar att personen begår självmord	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Jag är rädd att andra kommer att kritisera mina handlingar i situationer som involverar självmordsbeteende eller självmordsförsök	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Hur förhåller du dig till påståendena nedan?

Människor är vanligtvis inte seriösa med sina självmordstankar (till exempel kan en person som är berusad hota att ta livet av sig utan avsikt att göra det)

- Instämmer
- Instämmer inte
- Vet inte

Det är mer sannolikt att en person begår självmord om det inte är personen själv som gjort anmälan till myndigheterna?

- Instämmer
- Instämmer inte
- Vet inte

Att hota med självmord kan ofta vara en individs sätt att försöka kontrollera situationen (genom att till exempel begära rättigheter eller en viss typ av service till sig själv)

- Instämmer
- Instämmer inte
- Vet inte

Om man gör ett självmordsförsök vill man bara ha uppmärksamhet

- Instämmer
- Instämmer inte
- Vet inte

Samma personer utsätter sig själv och/eller andra upprepade gånger för fara genom sitt suicidala beteende

- Instämmer
- Instämmer inte
- Vet inte

Religion kan leda en person till att agera självdestruktivt

- Instämmer
- Instämmer inte
- Vet inte

Att känna igen självdestruktivt beteende och/eller självmordsavsikter hör inte till polisens arbete ("jag är polis, inte en psykiater")

- Instämmer
- Instämmer inte
- Vet inte

Polisen skall ingripa endast i de situationer där en person är i omedelbar fara att begå självmord

- Instämmer
- Instämmer inte
- Vet inte

Hur förhåller du dig till följande påståenden?

Att använda polisens resurser till att förebygga självmord är slöseri eftersom självmord inte kan förhindras av polisen

- Instämmer
- Instämmer inte
- Vet inte

En person har rätt att begå självmord

- Instämmer
- Instämmer inte
- Vet inte

Jag har inte tillräckligt med kunskap om självdestruktivitet eller självmord för att jag skall kunna agera korrekt

- Instämmer
- Instämmer inte
- Vet inte

KUNSKAP OM SJÄLMORD OCH FÖREBYGGANDE AV DEM

Största delen av de personer som gör ett självmordsförsök har psykiska störningar

- Sant
- Falskt
- Vet inte

Närstående till en person som begått självmord befinner sig inte i större risk att själv begå självmord än andra

- Sant
- Falskt
- Vet inte

Tidigare självmordsförsök eller självskadebeteende höjer risken att en person begår självmord

- Sant
- Falskt
- Vet inte

Att fråga en person om dennes självmordstankar kan öka risken att personen begår självmord

- Sant
- Falskt
- Vet inte

Det går inte att bli frisk från psykisk ohälsa

- Sant
- Falskt
- Vet inte

De flesta självmordsfall sker utan förvarning

- Sant
- Falskt
- Vet inte

INTERAKTIONSSITUATIONER

Hur ofta har du mött nedanstående personer i ditt arbete eller under din arbetspraktik i polisstudierna?

En person som agerar självdestruktivt

- Jag har inte stött på det än
- Mer sällan än en gång om året
- Några gånger i året
- Några gånger i månaden
- Några gånger i veckan
- Några gånger om dagen
- Flera gånger om dagen

En person som befinner sig i omedelbar fara att begå självmord

- Jag har inte stött på det än
- Mer sällan än en gång om året
- Några gånger i året
- Några gånger i månaden
- Några gånger i veckan
- Några gånger om dagen
- Flera gånger om dagen

En person som enligt din egen bedömning har allvarliga psykiska störningar

- Jag har inte stött på det än
- Mer sällan än en gång om året
- Några gånger i året
- Några gånger i månaden
- Några gånger i veckan
- Några gånger dagligen
- Flera gånger om dagen

AGERANDE I UTMANANDE INTERAKTIONSSITUATIONER

Hur har du agerat i situationer där en målperson är självdestruktiv eller befinner sig i omedelbar fara att begå självmord?

Vad har du lärt dig av dessa situationer?

Har du haft andra utmanande interaktionssituationer?

Vilken typ av kunskap eller färdigheter saknar du för att med större självsäkerhet kunna agera i utmanande interaktionssituationer?

Är du intresserad av att medverka i en kort intervju om ämnet?

Du kan delta i en intervju anonymt. Materialet från intervjun används till planeringen av självmordsförebyggande utbildning.

Ta kontakt via e-post: pirjo.jukarainen@poliisi.fi eller ring 029 548 3226.

TACK FÖR DITT MEDVERKANDE!